

Ötödik évi folyam.

Pest, augusztus 29-én 1858.

A Vasárnapi Ujság hetenként egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj július—decemberig, azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 ft. pp. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Lavotta János.

(1764—1820.)

Olly körből emelünk ki egy nevezetes egyéniséget, mellyhez nyulni ritkábban van alkalmunk, értjük a magyar művészek osztályát, bár ennek tagjai is tiszteletreméltó számmal és jelentőségben kezdenek szaporodni s kilátásaink e részben is mindig biztatóbbak.

Ne nézzetek kicsinylőleg ez igénytelen alakra, mivel nevét az európai művészeti lexiconok hasábjain talán nem találjátok. A kit itt láttok, az a mai műveltebb magyar zene teremtője, a legelső magyar szintársulat karnagya volt!

Mindenki ismeré azon vészeket, mellyekkel az elharapózott idegen divat és majmolás a mult század végén nemzetiségünket, nemzeti szokásainkat és sajátosságainkat fenyegette. Idegen elemek borították el köz- és magánviszonyainkat; haldoklott még az emlékezet is. De az ébredés napja nem soká késett s a kik hivatást érezének magukban, a közélet különféle ágazataiban elfoglalák vezérállomásaikat.

Egy illy, szerényebb bár, de következeiseiben épen olly fontos állomást foglalt el Lavotta János is. A zene varázserejét ki ne ismerne? s különösen köztünk, a sirva vigadó, tűz- és lélekteljes magyar zene vigasztaló és buzdító hatalmát ki ne tapasztalta volna? Lavotta ennek élt csupán s művészi kézzel ezt eleveníté föl ama vészterhes napokban halottaiból! Kiérezte a magyar zene becsét s hatását s azért nemcsak felkarolta azt egész lelkével, hanem hogy kortársai s a késő nemzedék által is mivelhető legyen: művészeti, irodalmi térre emelte. Őszóalattát

meg először a magyar zenét különféle és változatos művészi formák alatt; ő utána került az a lángeszű Bihary és Csermák kezei közé. Mondták ugyan a szakértők, hogy Lavotta sem Csermák nagyszerűsége- és eredetiségével, sem Bihary viharos játékával nem mérkőzhetett: de abban megegyeztek s ezt maig is fennlevő s legujabban is diszes kiadásokat ért művei (p. o. gróf Fáy István „Magyar zene gyöngyei“ Bécsben Glögglnél) tanusítják, hogy La-

votta határozott nemzeti jellemre, lágyságra s értelemmélységre mindkettőt felülmulja. 1786-tól kezdve 1818-ig 120 remek magyar nótát szerze, mellyekből azonban csak néhány jelent meg nyomtatásban, s ezek között is több darab idegen név alatt látott világot. Talán nem sok e 120 nóta 32 év alatt; de meg kell gondolnunk, hogy ha Lavotta ugy akarta volna újjából kirázni a nótákat, mint

a mai zeneszerzők a „csárdás“-okat szokták, akkor legalább három-ezeret írhatott volna. Csokonai több dalaihoz melódiákat szerzett, mellyek most is állandó becsüek.

Lavottának, mint hegedűsnek, legerősb oldala volt az u. n. *fantázia*. Hogy ezt megérthessük, halljuk, mint nyilatkozik e tárgyról a magyar zene egyik legavatottabb méltánylója, *Palay József*. „*Apalotás* vagy hallgatni való magyar nóta a magyar zenének legmélyebb legfönségesebb, legnagyobb szerű s legelbájolóbb, de egyszersmind legnehezebb neme is. Ezt nem szokta volt sem csárdás, sem fris követni, hanem a maiak által csak hirből ismert *fantázia*, mellyben a játszó nem csak ügyességét tüntethet ki legnagyobb mértékben, hanem érzelmét, izlését és költői tehetségét is kifejthet. — Mert ez nem volt egyébkor elédadható, csak midőn a játszó jó kedvében olly mélyen belemertült a játékba, hogy már mintegy magán kívüli ihletett állapotban volt, midőn a *fantáziát* játszá. Azért is egy *fantázia* sincs eredetileg ugy irva, mint a hogy azon zenészeti ihlettségben játszott, mert midőn irni akarta a ját-

LAVOTTA JÁNOS.

szó, már akkor mámorából fölébredvén, maga sem tudta, hogy játszotta el.“

„Valamint a palotás zene legfőbb mestere Csermák (Lavotta tanítványa), ugy a *fantáziában* utolérhetlen volt *Lavotta*. — Kár hogy igen ritkán lehetett olly kedvbe hozni, hogy *fantáziát* játszék mások előtt (mit magában gyakrabban tett), — csak ismerős, általa kedvelt társaságban, szép nők kérése s néhány üveg jó

tokaji bor kiürítése után adta rá magát; — általában kárhoztatták azért, hogy igen sokat kérette magát a játszásra.“

Adjunk ehhez még néhány adatot Lavotta életének eseményeiből. Született Pozsony megyében Pusztá Födemes helységben 1764 jul. 5-én tősgyökeres magyar családból. — A zene iránti hajlama már 10 éves korában nyilatkozott, mihez a lángot atyjától kapta, ki maga is igen ügyesen hegedült s látván fia szép tehetségét, őt az akkori legjelesebb zeneképzőkhöz ajánlá tanítványul. — Iskoláiban Lavotta hanyag tanuló volt; egész lelkét, figyelmét hegedűje birta. — Hozzájárulván mostoha anyjának méltatlan bánásmódja, atyja egészen idegen lón hozzá. A fiu beállott katonának, de atyja kiszabadítá s Bécsbe küldé. Itt a legnagyobb szorgalommal tanult a fiatal Lavotta s bő alkalmat talált, kedvencz zenei hajlamának szentelni idejét, s annyira vitte, hogy csakhamar Bécs akkori legfényesebb salonjaiban közbámulat s méltánylás tárgya lón. 1786-ban Pestre jött törvényt hallgatni.

22 éves volt, midőn elvégzé iskolai tanulmányait, de ezeknek nem vevé sok hasznát; ősi vagyontörvényt eladá s nyugodni nem tudó lelke sugallatát követve, a művészi vándorélet élvei közé merült. Az első magyar szintársulathoz, melly 1792-ben Budán s Pesten működött, karnagyul állott be; de ez állásáról is lemondott, s a nemzeti zene vándor apostolává szegődvén, majd egyik, majd másik barátjánál, az ország különböző részeiben tölté napjait; hol a legszivesb fogadtatásokra talált. Végre 1816-ban Debreczenben akart letelepülni mint műáros és zeneoktató, de már ekkor betegsége, a vízkór, miatt e szándékát nem teljesítheté. A szesz italok tulságos használata okozá kora halálát Tállyán 1820 aug. 10-én. Végperczéig — mint *Bernát Gáspár* írja, ki mult évben e zeneművésznök terjedelmes életírását bocsátotta közre — két hü barátja kísérte: kedvencz *Straduarius* hegedűje és a *sercus humilimus* (a mint Lavotta, kedves borocskáját nevezni szokta.) Tete-meit az általa forrón szeretett magyar nektár classicus hazája, a Hegyalja fedi, Tállyán, hol porait egy emlékkő jelöli.

Ez emlékkövet — mint a Vasárnapi Ujság f. évi 5. számában kiderítettük — 1831-ben egyik tisztelője *Ujfalussy Mihály* emelteté. Az emlék egy másfél ölnyi magas faragott kőgúlából áll, melly a sir fölött emelt négyszög talapzaton nyugszik. Északi oldalán ez olvasható:

„A magyar muzsika egyik kedvelője által emeltetett Szatmárból 1831-ik esztendőben.“

Nyugoti oldalon:

„Nemes LAVOTTA JÁNOS, híres magyar hangművész és nemzeti nóták szerzője porai felett.“

Ugyanitt a gúla alatti talapzaton:

„A hangművészet mesterségének megtiszteltetése.“

Déli oldalon:

„Ki meghalt 1820-dik esztendőben, életének 50-ik *) esztendejében.“

S alul legnagyobb betűkkel:

„Itt nyugszik a maga idejének Orfeussa.“

Tengerész bátyámhoz.

Ha a habok álmadozva
Boritják az óceánt,
S elhallgat a szél kobozza:
Gondolsz-e még néha ránk?

Alattad a hullám sirja
Nyílt ajakkal szól nekem;
Fenn a csillag betűk írva,
Sejted-e értelmöket?

Nem kérdi-e hab és csillag:
Mért vagy olyan szomorú?
Ah a könnyek haza hívnak,
Vár a testvér-koszoru.

Kikötőben leng a sajka,
Mélán nyugszik a lapát . . .
Hab susog? vagy anyád ajka?
Nem érted-e szózatát?

Szép hazádtól meseze távol
Minden hang úgy fáj neked.
A bujdosó bánatából
Rész, oh! senki sem vehet!

Hasztalan jó nyár harmatja
Vándor felleg ajkirul:
Sivar pusztán elhagyatva
A virág föl nem virul!

Hasztalan hull szemed könye,
Elvesz a sik tengeren —
A mélységek drága gyöngye
Vigaszodul nem terem.

Száll szemeid pillanatja
Szét a vitzükör felett,
Es házadat felmutatja —
Jaj! de csak a képzelet!

Messze-messze ott a dombrul
Pásztor ajkán szól a dal,
Majd az est harangja kondul
S hangja ujra égbe hal.

Felébred a csillagtábor,
Egyéb minden elpihen;
Egy nem szünik: a könnyzapor
A bujdosó szemiben. . .

Pedig ott a tenger mélye,
Nagy sirt nyitnak a habok,
Kösd osomóba, vedd beléje
Minden, minden bánatod!

Álmaid tán haza hoznak,
Vár a testvér koszoru. . .
A habok is álmadoznak!
Ne légy olyan szomorú!
Szász Domokos.

Egy fejedelmi apród kalandjai.

Történeti elbeszélés GYÓRI VILMOS TÓL.

(Folytatás.)

Bizony nehezen maradt volna olly nyugton meinherr Rosenberg, ha e szavakat hallja!

Toldalagi Mihály uram kissé csiklandós ügyben ment a portára, „Az az előtt való esztendőben egy Sövényfalvi Dániel deáknak fia, fejedelem étékfogója elmenvén peregrinálni, az Indiákat, Persiát, Arabiát megjárván, midőn megfordult volna, Konstantinápolyban megölék, kin az fejedelem igen commoveáltatott vala és kemény követséggel Mikó Ferenczet expedialá portára Ment vala be Mikóval egy Szombathelyi Márton nevű nemesember, ki vevén eszében az fejedelemhez való idegenséget, ott bern maradt az követtől, és eljövén Mikó, kezdett praktikalni az fejedelem ellen.“ *)

A kajmakám ekkor Recsep basa volt, ez nyujtott segédkezet Szombathelyinek, ez ígért segédelmet a fejedelem ellen.

Toldalagi uram pedig nem egyébért jött, mint azért, hogy Szombathelyi kiadatását követelje, a mi által vége leendett a veszedelmes praktikanak. Ezen követség azonban nagyon vészes volt s hogy mennyire az, az illetők tulajdonképen csak is Konstantinápolyban tudták meg. — A portán ugyanis két hatalmas párt versengett egymással, meg akará dönteni egymást. Az egyik Recsep basa, a kajmakám, a ki jelen volt Konstantinápolyban: a másik Husszref basa, a nagyvezér, kit épen ekkor vártak naponta a nagy császári városba az erzerumi Abara basa ellen viselt háborúból. A követség szerencsége attól függött, hogy azon párt lesz-e a másik fölött a győztes, mellyhez ők folyamodnak, a kit a kajmakám pártol, annak a nagyvezér előtt kegyre számot tartania nem lehet, és viszont. Kihez kell tehát folyamodni?

A követség fejei mind a kajmakámot ajánlák; a mig Husszref basa eljő, ők addig régen elvégezték a dolgot. Csupán egyetlen hang tanácsolta az ellenkezőt — Kemény Jánosé.

— Várjuk be a nagy vezért — mondá — s ugy válaszszunk!

Toldalagi mosolyogva fordult feléje:

— János öcsém, te dolgoz a tréfa, az okos beszéd a mienk!

— Vagyigen — viszonzá az apród — engedelmet kérek méréségemért.

Azon követség, a melly akkoriban a portára járt, sohasem ment üres kézzel. A kitől segílyt várt az ország, meg kellett azt ajándékozni.

Toldalagi uram is szép ajándékot vitt a kajmakámnak. Az egész követség tisztelgett s mindenki kellő tisztelettel hajolt meg előtte, csak az apród sugta meg az egyik követ urnak, hogy ha Farkas elkoptatja a sárkefét, ő eljön Konstantinápolyba, s elkéri e helyett Recsep basa szakálát.

A követ ur rá sem ért mosolyogni, Toldalagi uram rá sem ért beszédét elvégezni, mert egyszerre hatalmas ágyu dörgések rengették meg a kajmakám palotájának ablakait.

A nagy vezir most érkezik Sztambulba — győzelmesen!

— Na, mi alkalmasint Sztambulból vissza sem megyünk Erdélybe, hanem egyenesen fel a paradicsomba — sugá János az előbbi követ urnak.

Hanem ez most még kevésbé mosolygott mint előbb. Tudta, érzette, hogy az apród igen is igazat mondott.

Alig végezheték el egymással ügyeiket, e váratlan esemény mind a két félt igen megzavarta. Tudta Toldalagi igen jól, hogy vannak Konstantinápolyban százan meg százan a kik talán már is tudtára adták a nagyvezérnek az ő jelenlétüket, s tudtára azt is hogy egyenesen a kajmakámhoz fordultak s ezt ajándékozá meg. Husszref basa a világ legönzőbb emberei közé tartozott, már pedig a portán az önzésnek esni áldozatul, nem ritka dolog. Mit rejt tehát magában a jövő, azt a jó Isten tudja!

Midőn ők a kajmakámnál elvégezték tisztelgésüket, Husszref

*) Itt 56-nak kellene állania.

*) Kemény J. életrajza 124. l.

basa is éppen akkor jött el a szultántól, a ki a legkegyesebben fogadta. Épen az uton találkoztak.

— Jó szerencse, el ne hagyj! — mondá Toldalagi elég fenhangon, s nem épen a legderültebb arczczal várta be a főur jövetelét. Az egész magyar követség megdöbbsent. Ez alkalmatlan találkozás alig lehet előnyükre.

— Itt vannak az ebek, a kik szót mernek emelni a leghatalmasabb padisah ellen? — kiálta fel Husszref basa s arczát veresre festé a harag, az ingerültség — kötelet az ebeknek, lánczra velük, hogy marni ne tudjanak!

A követségben nemcsak Farkas, hanem többen is voltak a törökül tudók, a kik rögtön megrettenéssel tolmácsolák a vezér szavait. Hanem tolmácsolóra szükség sem lett volna, minthogy a parancs azonnal teljesítve lön. Egy csoport szipahi fogta körül a kis csoportot, s a roppant néptömegben keresztül a vezér palotája, vagy inkább palotai börtöne felé haladtak.

A magyar urak olyan szomorú arczczal tekintének a leáldozó őszi napra. Ki tudja nem áldozik-e az le az ő számukra örökre?!

Apró, alacsony kalyibákba helyezték a foglyokat. Meglehet, hogy nem sokáig lesznek ott, hanem elteszik őket még keskenyebb helyre — a sirba.

Még ugyanazon napon az erdélyi fejedelem egyik jóakarója s egyszersmind Husszref basának kedves embere, Musztafa csausz aga járta végig a börtönöket, hanem fájdalom, semmi vigasztalót sem tudott mondani. Végre az utolsóba jött, a hol János volt Farkassal együtt. — A jó műzülmán arca, derült, nyílt tekintete jó szívet, tiszta lelket árult el; e mellett olly jól beszélt magyarul, hogy öröm lett volna hallgatni, ha nem olly szomorú dolgokat jósol.

— Szegény ifju, sajnállak — mondá az aga — kár lesz a szép fiatal fejedért!

— Mit, az enyim, uram — viszonzá János — én csak Toldalagi uramat sajnálom. Páratlan derék férfiut veszt benne Erdélyország.

— Pedig alkalmasint elveszti. Hanem lásd, ifju magyar, te még fiatal vagy; neked kár volna veszned . . .

— Oh uram, jó aga, nem lehetne Toldalagit valamiképen megmenteni?

— Nehezen! a vezér haragszik, hanem te . . .

Az ifju ismét szavába vágott:

— Oh pedig én leszek vesztének oka! Uram, nem beszélhetnék én a vezérrel?

— De igen, s bizonyára életben is maradsz, ha . . .

— Ha? — kiálta fel az ifju élénken.

Az aga néhány pillanatig késétt a szavakkal.

— A vezérrel beszélhetsz és meg is szabadulhatsz, ha — fölveszed a mahomedán hitet. *)

Az ifju felsikoltott, s míg baljával eltaszítá magától a csausz agát, jobbával elfodé szemeit.

— Ugy hát Isten veled, szép ifju, vigasztalódjál és higj, ha tudsz!

E szavak után távozni akart.

Kemény megragadá jobb karját.

— Uram — rebege ingerülten — szentelj nekem ma estére néhány perczet.

— Itt leszek! — viszonzá Musztafa, s néhány pillanat mulva eltűnt a sötét folyosón.

A jó Farkas bámulva nézett urára, s nem tudta mire vélni a dolgot. —

Mikor eljött az est, a becsületes aga szinte megjelent a fejedelmi apródnál. Azt hitte, talán áttérítette az Izlámra.

Az ifju szavaiból, hangjából igen ki lehetett venni, hogy nagyon szereti azt, a ki mellett szól — a jó öreg Toldalagit.

Elmondotta róla, mennyit vesztene az által Erdély, ha e dicső fiától megfosztatnék, milly vigasztalhatatlan lenne a kedves család, melly e férfiú támasza, feje.

— Oh uram, és e férfiura én hoztam vesztét! — kiálta fel János fájdalmasan.

A csausz aga bámulva tekintett az ifjura.

— Igen uram, én, egyedül én. A férfiú, kinek nevében esengek, engem bizott meg azzal, hogy a hozott ajándékot vigyem el

Husszref basának a fővezérnek, és én átkos makacs fejem tanácsát hallgatván meg, s nem az ő parancsát, a kaimakámhoz mentem, s annál tettem tiszteletemet. Én, egyedül én vagyok oka mindennek! Oh kérlek, uram, kegyes jó uram, — folytatá hévvel, menj el a fővezérhez, mondd neki, ha büntetni akar, büntessen engem, csak ne az ártatlant, csak ne Toldalagit!

Az apród nem mondott igazat. Musztafa gyönyörködve nézte a nemeslelkű ifjut, s midőn ez bevégzé szavait, az aga megszorítá jobbját; Tudta ugyan, hogy nem mond igazat, s épen ezért bámulta olly nagyon.

— Megértettelek!

E szavakkal a csausz odahagyta a börtönt . . .

A jövő napon Husszref basa maga elé hívatta az erdélyi követséget.

„Engem nem hívának, künn maradék, az ajtónál hallgatóan.“*)

Hosszas bennidőzés után derült arczczal jöttek ki az urak.

— „Hát a kaftánokat hova tötték kegyelmetek?“**) kérdé az apród, vidor lelkét ismét a tréfának engedvén.

Hanem Toldalagi uram felelet helyet kiterjesztette mind a két karját, az ifju apród pedig odaborult a tisztés öreg vállaira, örömeiben könyek gyültek szeméibe és hallani lehetett hogy sirt, zokogott!

— Szerencsés jó napot adjon az Isten kegyelmédnek, ember-séges Rosenberg uram!

Ezen szavakkal köszöntött be egy daliás természetű lovag a jó szebeni polgárhoz, a ki épen ekkor készült el hazulról mint azt kitünő nagyságu báránybőr süvege, hasonló bőrrel prémelt nagy téli ködmene és vasszöges végű botja tanusíták, melly nélkülözhetlen téli kellékek elseje Rosenberg uram fejét, második egész testét diszíték, harmadika pedig kezének ügyes vezetése mellett a sikos uton való eleséstől volt ovandó.

Ép a konyhaajtón akart kilépni, midőn e rémhangok hatottak füléhez. Kitekintett, s ime az udvaron négy lovagot látott, tele hóval, a kik közül hárman le is szálltak lovaikról, s ezeket a negyedik gondviselésére bizván, egyenesen a konyhaajtó felé haladtak, mellyen Rosenberg, mintegy kövülve állott.

A bot egyszerre kiesett kezéből, a midőn felismerte az érkezettek, elhalványodva tántorgott vissza.

— Jaj nekem, irgalmas Istenem — rebege elrémülve — hát ezeket csakugyan visszahozta az ördög?

Az érkezettek közül csak a hátulsót ismerte fel, a ki nem volt senki egyéb, mint a fejedelmi apród, ki az első kettőt nem látta soha, pedig bizonynyal jobb leendett, ha ismeri, mert a két első lovag, kik János előtt jöttek, követségi szolgák voltak, egyik Toldalagié, másik Kemény János legénye — Farkas.

Ez utóbbi olly büszke léptekkel közelite ura előtt, mintha legalább is Konstantinápolyt hódította volna meg.

Az annyira féltett kedves kis feleség történetesen épen a konyhában sürgölődött a tűz körül, midőn a lovagok beléptek.

— Csókolom a lelkét is, édes szép háziasszonykám — szóla Farkas az idegen nyelvben elég jártassággal — megengedi e hogy egy két napig ismét itt lehessünk?

A takaros szász menyecske épen nem haragos szemekkel nézett végig a deli természetű legényen, s igen érthetően mondá ki a szívesen-t.

— Jaj, lelkem gyönyörűsége! — kiálta fel Farkas hevesen — ilyen pogány időben tett ollyan hosszú ut után, nem is vigasztalhat meg senki más, csak az ilyen szép menyecske.

S e szavak után, a főur szerepét nagy ügyességgel játszó szolgálta átkorolta Anna asszony karcsu derekát, s tulajdon deres bajuszának figyelembe nem vételével ollyan czuppanós csókot ejtett a piros ajkakra, hogy a menyecske fülég elpirult, hangosan elsikoltotta magát, azután villámgyorsan tűnt el a szobába.

Rosenberg uram ugy érezte, hogy a világ egyet fordult vele. Csak állt, állt mozdulatlanul, rémitő keserű érzettel szívében, a minővel csak bírhat az ember, ha más csókolja előttünk a feleségünket.

Szörnyű ámulatából csak a rémitő ember szavai zavarák fel.

— Kérem, Rosenberg uram — mondá ez sürgetve — vezessen bennünket a nemzeti urammal valami jó meleg szobába. Te

*) Kemény önéletírása 131.

**) U. O.

*) Kemény maga a fenebb idézett műben.

pedig — folytatá Farkas a Rosenberg által is jól értett magyar nyelven, s gazdájához az apródhoz fordult — azt megmondom, semmirekellő, hogy utána légy a dolgoznak, mert ha nem, — épen úgy lesz a botnak dolga, mint Bukarestnél volt. Takarodjál.

Kemény János, a fejedelmi apród mélyen meghajolt szolgálja előtt, s visszament a lovakhoz, a szeremföltéstől gyötrött házigazda pedig meleg szobába vezette vendégeit. Hogy millyen szívesen tette, gondolható.

(Folytatás következik.)

V á g v ö l g y i k é p e k.

(Folytatás.)

III. Sztrecsnói vár.

Óvártól egy ágyulövésnyire, a Vág balpartján, a Biada havasnak utolsó, mintegy 400 lábnyi magas, meredek sziklacsúcán uralg a sztrecsnói vár. — Kilátása a varini, belai s váguróczi völgyekbe igen gyönyörű. — Kősziklái a sebes Vág haragos habjai mossák. A falait tartó kősziklán egy öles, s kaput képző utat tört magának az emberi erő, mellyen félve lépdel az utazó, attól tartva, nehogy a feje fölött függő kősziklák, s a repedezett s romokba dűledező mohos várfalak fejére zuhanjanak, s őt a tajtékzó hullámokba temessék.

— Ki legyen építője, arról bizonyost nem tudni, hihető azonban, hogy az a tatár dúlás után a XIII. század végén épített, s a király birtoka volt. Róbert Károly idejében Sztrecsnón királyi vám volt, s várnagyja az akkori országbíró Sándor.

1338-ban gróf Zeech Miklós országbíró s „Turuch vármegye“ főispánja parancsolt e várban.

1357-ben az olaszországi harczokban N. Lajos oldalánál vitézül harczoló s többször megsebesített veszprémi születésű Machka

Domokos nemességgel s Sztrecsnó faluval ajándékozott meg érdemeit becsülni tudó királyától. 1384-ben már ismét Poscha Miklós és István mondatnak sztrecsnói parancsolóknak. 1395-ben a magyar nemesektől behívott Zsigmond király ellenpártosa, Ulászló lengyel király foglalta el.

1420-ban Zsigmond király e várat Dersffi Szaniszló kincstárnokának ajándékozta, de nem sokára visszaesett megint Albert királyra, ki is nejének Erzsébetnek, a többi adományozott várak közt, Sztrecsnót is adá. Midőn Albert halála után Erzsébet királyözvegyet a vitéz Jagellói Ulászlóval a magyar rendek összeházastani akarák, a közben pedig az özvegy királyné V. Lászlót szülé, s az ország nemessége e miatt két pártra szakadt: akkor a csecsemő László pártosai Gara László s Giskra János vezérlete alatt a cseh és morva seregeket hívták be segítségre. Sztrecsnót a csehek foglalták el. — Ugyanis: a csecsemő László részén harczoló Pankrácz a majd általlellenben levő Óvárból éjjel meglepé a sztrecsnói vár őrségét, s a várat egy merész harcz után a csehektől segítve meghódította. Ezért, s egyéb elkövetett erőszakos tetteiért, a megyék hangos panaszai következtében az 1444. budai országgyűlésen fogságba tetették; de Sztrecsnó mégis csak a csehek birtokában maradt, míg azt a vitéz Hunyady János a csehek kezéből kiszabadította, s a koronának visszaadta. Hangosan szólalt fel Sztrecsnó a gyenge V. László

véres tette ellen, midőn ez a nagyreményű Hunyady Lászlót Cillei barátjaitól eltántoritva, adott szava s esküje ellenére lenyakaztatta. Hűséget s segítséget esküdött a véres boszút forraló anyának, Szilágyi Erzsébetnek, s hogy a felsővidéket annál jobban biztosítsa magának, az 1445-ben Hunyady által fogságából kiszabadított Pankrácznak ajándékozta Sztrecsnót, azon kikötéssel, hogy ez Hunyady családjának a király s pártján levők elleni viszályban hű szolgálatot tegyen. Mátyás király Pankrácz hű szolgálatát, mellyet az több harczban, de főleg Csehországban tanusított, meghálálni akarván, Sztrecsnót adá örökül neki s utódainak.

Később a hatalmas lengyel szedlecezi Kosztká Miklós birtokába került, mellynek egyetlen leányát, a prot. hitre tért Thurzó Ferencz, volt nyitrai püspök vevén nőül, e vár örökösévé lett, s családja 60 évnél tovább birtokában maradt e várnak. — A Thurzó család kihaltával, a zavaros 17-ik században, a Ferdinándok békétlen idejében Hadadi báró Vesselényi Ferencz országnádora bírta e várat. — E szép külsejű s bátor szívű levante nőül vevén az erényes Zsófiát, Bosnyák Tamás füleki kapitány leányát, irántai hűtelen magaviselete, s tiltott szerelmes kalandjai miatt fekete fátyolt borított Sztrecsnó mohos falaira. — Angyali erényű neje bujában halt el. — Zsófia holta után Vesselényi Rákóczy György ellen

harczolván, nem fegyverrel, de szerelemmel hódította meg, nemcsak az erős Murány várfalait, de páratlan hősnője Széchy Mária, Bethlen István deli özvegyének szívét is, kinek szépsége Vesselényit még Zsófia életében lebilincselte. Hálás királya Murányt s a nádorságot adta neki, a régóta szeretett Mária pedig kezét. De az új házasságon nem volt áldás. Mária nem nyugodott, míg férjét királya elleni összeesküvésre nem bírta, mellyért társai lenyakaztattak, ő pedig megtört hittel s szível

szállott sirba. — Vesselényi 1667-ben történt halála után Sztrecsnót herczeg Eszterházy kapta királyától, ki is 1685-ben Szelepésényi Györgynek, ország primásának zálogosította el e várat, Szelepésényi megint Kolonichnak, akkori győri püspöknek, ettől herczeg Eszterházy Pál ország nádora 1686-an váltotta vissza, s mai napiglan birják utódai. — Tököli háborujában romboltatott össze, s azóta lakhatlanná lett az egykor büszke Sztrecsnó vára. Azóta lehanyatlott Sztrecsnó fényes csillaga, megszűntek falaiban lakni hazánk vitéz bajnokai, most sirban fekszenek, s az egykor erős, ma roskadozó falak nagyságuk s dicsőségük mulandóságát hirdetik unokáiknak.

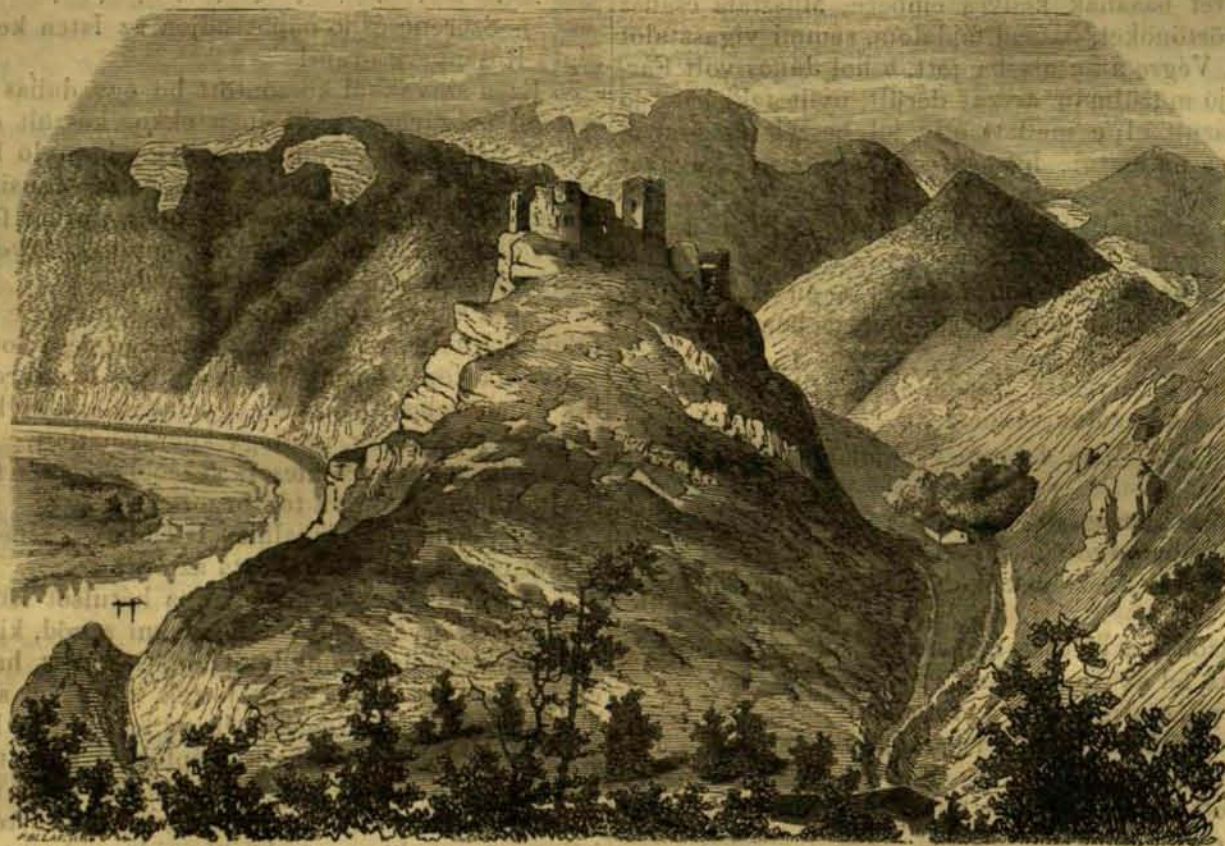
(Folytatás következik.)

Egy elefánt vitézsége a keletindiai háboruban.

A Politikai Ujdonságokban tettünk ugyan már említést azon jelenetről, mellyet itt leírni akarunk; de rendkívülisége miatt megérdemli, miszerint újra visszahozzuk emlékezetünkbe.

Az indiai angol hadsereg főbiztosának egy jelentésében egy ténnyel közöl, melly érdemes arra, hogy az indiai hadjárat történetében följegyeztessék.

Midőn Outram tábornok mártius hóban Laknau ellen előre nyomult, az általa vezérlett egyik hadoszlopát Saltanpur és Feisabad közt egy erős fölkelőcsapat megrohanta, mellyel heves csatát kelle vívnia. A dandárparancsnok elég korán értesülvén a dologról, megtehetette a szükséges intézke-

Vágvölgyi képek: III. Sztrecsnó vár.

déseket. A csapatok elhelyezése után egy magaslatra, három mozsárgyut rendelt, az ellenség oldalának háborgatására. E lövegek egy elefánt hátára voltak felrakva, mely II. Kubadar-Moll nevet viselt; azért hiták pedig másodiknak, mivel e nevet viselte anyja is, mely több kalandjai által, csaknem egész Indiában nevezetessé tette magát.

Miután a mozsárgyukat hátáról levették, az elefántot több lépésnyire hátrább állították fel. A csata elkezdődött, a mozsarak sok pusztítást tettek az ellenség soraiban, s mivel a fölkelők láták, hogy ezek magától az angol seregtől távolra állnak, el akarták foglalni s tömegben rohantak oda. Az angolok sokáig tarták magukat, s jól irányozták a mozsarakkal; de később a fölkelők kis fegyverei megrikták őket.

A hátul álló elefánt látá, hogy a tüzekek elesnek s pótolni kellene őket, oda állt tehát a szerszékér mellé s kiadogatta abból orrmányával a töltényeket, mely segély épen jókor jött.

E közben az ellenség egyre közeledett. A megmaradt három tüzeznek sikerült még mind a három mozsarat megtölteni s még csak alkalmas pilla-

tassanak. Lisztnek pedig közönségesen ama poranyagot nevezzük, mely a kenyérnek főalkészét képi, holott vele egyetemben még más, az embernek szoros értelemben táplálékul szolgáló anyagok is, melyek kivált az izomképződést segítik, járulnak a kenyér alkrészeül, minők növényfehérnye, növényenyő v. siker, stb.

A liszt fehér, áttetsző, finom és különféle idomu szemcsékből szerült rétegekben rakodik növénysejtekbe; bol iblanyoldattal kékre szinesedés által fölfedezhető, mialatt maga a sejthártya színtelen marad. Szemcséi a burgonyában legnagyobbak, mindazáltal itt sem nagyobbak $\frac{1}{12}$ vonal átmérőnél. —

Ugyanezen lisztanyag, határozottabb neven *keményő* (Amylon, Stärkmehl), majd a növénymagvak *ssikeiben*, azon levélszerű részekben, mik a csírárt fejlődés idején borítják, például bab, borsó, dió,ogyoró, gesztenye és makkokban; majd ama *fehérnye* testben, mely a magburokban az egész csírárt magában foglalja, péld. gabonafajokban, tatárkában, kokuszdióban; majd a *magborékban* (tulajd. gyümölcsben) péld. kenyérialma, pizáng, datolya sz.

Egy elefánt vitésége a keletindiai háboruban.

natra vártak, hogy azokat az ellenségre süssék, midőn mind három halálosan megsebesülve elbukott. Egyik közülök, midőn a kezében levő kanócczal elesett, az elefántra kiáltott: „Segítség, vitéz Kubadarom!”

Az elefánt oda lépett, orrmányával megfogta a kanóccot s az első mozsárgyut, a fölkelők közé sűtő, mire azok visszahökkenek. Épen a második mozsarat akarta elsűtöni, midőn a segélyre siető angol gyalogság megérkezett s heves csata után az ellenséget visszaűzte.

Az indiai hadjárat történetében Napier is egy különös fejezetben értekezik az elefántok szolgálatáról és tudja van, hogy Heider Ali, a híres Tippto-Saib atyja, a mahrattok ellen 1760-ban egy ütközetben, élete megmentését egyik elefántjának köszöné.

A kenyérvények földközi viszonyai.

Kenyérvényeknek azokat nevezzük, melyek egy vagy más részükben elegendő lisztanyagot tartalmaznak arra, hogy emberi táplálékot szolgál-

jánoskenyérben; majd a *töras belében* (szágóképen) péld. pálmák, pálmaharaszttok és haraszttokban; majd végre *gumókban*, mik hol gyökerekül, hol földbeli szárukul tűnnek fel, péld. yams, maniok, salep, botát, burgonya, répában léteznek. Levelek és virágokban liszt vagy épen nem, vagy nem olly mennyiségben terem, hogy azok kenyérszerűül szolgálhassanak.

Vannak olly mostoha égelyű országok, melyekben kenyérvények épen nem teremnek; minők a sarkföldiek. Itt kiválólag aszott hal pótolja a kenyéret, mi hevenbalak és tengeri emlősek husával együtt, csaknem egyetlen tápszere az ottani lakosoknak. Földrajzilag egy képzelt vonallal választjuk el ez országokat, a kenyértermő országoktól, mit *kenyérvonalnak* nevezhetünk. E vonal épen nem fut párhuzamosan a szélességi körökkel, hanem az egyenlítő és földcsarkok felé hajlatokat képez.

Legmesszebb terjed a kenyérvonal északra Skandináviában, mert a finn határon árpa és burgonya egész 70°-ig terem; ettőlfogva mind keletnek, mind nyugotnak lohad a vonal. Tudjuk, hogy sem Island sem Grönlandban nem terem kenyérvény, mindamellét, hogy előbbinek délpártja 63 $\frac{1}{2}$ °-ba

nyulik, utóbbi pedig 60°. A Férő szigeteken, ámbár 61½–62½ fok közt fekszenek, csak igen csekély árpatenyésztés divik. Még lejjebb lohad délre a kenyérvonal Éjamerika keleti oldalán; mert Uj-Fundland és Labradorban kenyérvény nem terem, hol is a határvonal alig tehető feljebb 50 foknál, tehát sokkal délebbre mint Dánhon gabonadus rónái. — Északibbra terjed a vonal Amerika nyugoti partján, mellynek tudomás szerint melegebb égelye a keleti partnál. Az itteni kevés vetés az északi vonalt bizonytalanná teszi; alig is tehető magasbra 57–58 foknál. — Skandináviától keletre fordulván, még európai Oroszthonban találjuk a vonal lohadását, melly Arkangeltől északra 67°. Nevezetes a lohadás ázsiai Oroszthonban, az Ob melletti északi vonal 60°, a Jenisei mellett 58°, Lena mellett 57½. Kamcsatkában pedig, mellynek csak déli részében van kevés gabona, 51°-ig lohad; tehát körülbelül Éjamerika keletparti szélességére. A kenyérvonalnak tehát két egyenlítői és két sarki hajlata van, ezek a tetemföldek két nyugoti, amazok két keleti oldalainak felelnek meg. A délsark felé oly kevés föld van, az is oly silány művellet alatt, hogy rajta alig lehet kenyérvonalat húzni; hanem a körülmények arra mutatnak, hogy a kenyérvonalnak itt csekély hajlatai vannak.

A földteke kenyérvonalokon belől eső fölülete az *uralgó* kenyérvényfajok arányában több körre osztható; miket biztosabb a szélességi övekkel határozni.

Az Óvilág: nyugoti (európai és afrikai) részében, északtól délnek hat egymásután következő övet különböztethetünk meg; csak meg kell jegyeznünk, hogy ezek határa természetben nem oly szembeszökő mint a földrajzon; és hogy egyik részben uralgó kenyérvényfaj másokban is, csak-hogy arányában szokott teremni.

1) *As árpa, zab és burgonya földöve* Skandinávia kenyérhatárához legközelebb eső részéig terül; tehát a finn határ, északi vidék és a Skandináv hegyek magasb kerületeiben, Férő szigeteken, Shetland szigeteken, Skothon legészakibb részén és Irlandon. E tájakon árpa vagy zab, vagy a kettő keverékből csinálnak kenyeret; a burgonya nagyon igényletes tápszer. Ez öv éji s déli határa a tengertől különváltság szerint jelölhető:

Északi határ: 62°–70°–67° északi szélesség.

Déli határ: Skóthon 57°, Irland 52°–65°–60° ész. sz.

2) *A rozs földöve* Európának az Alpoktól északra legnagyobb részét foglalja; kivevén mégis a nyugoti darabot; mert Frank-és Angolthonban buza az uralgó kenyérszer; miszerint e tájakon a buza köre közvetlen az árpa és zabéval érintkezik. A rozs földkörében bab, borsó, tatárka is lisztalkatu tápanyagul szolgál. Ezenkül keleten a köles nevezetesebb. Ugyan ez övben a buza természet, meg kenyérnek divata, mennél inkább délre, annál nagyobb tért nyer. Így a rozsnak Európa nyugotán csonkult köre közép-és keleti részében körülbelül:

északi határ: 65°–60° északi szélesség,

déli határ: 50°–48° északi szélesség.

Meg kell mégis jegyezni, hogy a rozs köre Középeurópa hegyei magasa miatt délre az 50° fokon is túl terjed. E földövben a börttermesztés még hiányzik; az árpa főleg sörnek, a zab abraknak divatos.

3) *A buza földköre*, az előbbinek megszakadt határán kívül (nyugot felől) árpa és zabvidéktől egész az afrikai sivatagig terjed; tehát nyugotról keletre Európában és Északafrikában:

északi határ: 57°–50°–48° északi szélesség,

déli határ: 30° északi szélesség.

Ebben foglaltatik tehát Nagybrithon és Frankthonon kívül egész Déleuropa és Éjafrika. E földkörben már középelt az ész. határtól (50°): a kukorica is virul, és a 45 foktól kezdve elegendő riss, csakhogy bizonyos vidékre szoritkozva, s a buzának alárendelve. Bab, lencse, több hüvelygyümölcs, köles, és némely tájon (kivált Egyiptomban) a *durra* nem megvetendő tápszer. Itt az árpa nem sörnek, hanem abraknak használtatik. Hegyvidékin a rozs uralg; részleg a gesztenyefajok is kenyérszer.

4) *Datolya földköre* Afrika sivatagövére szoritkozik 30°–15° é. sz. közt. Legnagyobb részt kenyérvény nélküli, hanem a gypvirányokon (oazokon) a datolya uralgó tápszer. Azonban buza és több gabonafaj is természetik:

é. h. 30° é. sz.

d. h. 15° é. sz.

5) *A fordulatköri növényöven* gabonafajokból kivált a rizs és kukorica használtatik; hanem nagy szerepet játszanak más kenyérvények is, névleg *Yams* és *Maniok* (Cassava) meg a *pisáng*. Ez magában foglalja Afrika keleti, nyugoti partjait a sivatagtól kezdve egész a déli fordulatkörig; befölde kevéssé ismert; de a tudottakból iménti következtetés érvényesnek látszik, kivéve Abissiniát, hol a magasságok miatt más viszony uralg:

é. h. 15° é. sz.

d. h. 23° d. sz.

6) *A buza déli földköre*. Délafrikában, névleg a fokgyarmaton megint európai gabonafajok tűnnek elő, mellyek közt a buza uralg:

é. h. 23° d. sz.

d. h. 35° d. sz.

Az óvilág keleti része (Ázsia) és Ujhollandra következő öveket vehetni fel; mik mégis Ázsia nagy fölfölde által módosulnak.

1) *Árpa, zab, rozs földköre* a kenyérvonalától 50°-ig terjed nyugoti, 40°-ig keleti Ázsiában. Nevezett gabonafajokon kívül burgonya, kivált ez utóbbi nagy területen műveltetik:

é. h. 60°–51° é. sz.

d. h. 50°–40° é. sz.

2) *Buza földkör nyugoton, riss földkör keleten*. Nyugotázsiban 50° és a fordulatkör közt buza uralg. Keleten meg a riss előbbi földöv déli határaig

terjed; itt is terem buza csakhogy csekélyebb mennyiségben. A tetemföld közepe, a kopár és sovány fensikok s hegyeken csekély földmivelés divik.

Buza földkör: é. h. 50°–Rizs földkör: 40° é. sz. — Déli határ: 23°.

3) *Fordulatköri földöv*. Uralgó kenyérszer a riss; mellette *yams*, *pisáng* kókuszdió nagy szerepet játszik. A szigetvilágban Ázsia és Ujholland közt (Polynesia) a szágónövények, kenyérlombár kókuszpálma risszel együtt divatoznak:

é. h. 23° é. sz.

d. h. 23° d. sz.

4) *A buza déli földköre* csak európai gyarmatokban, Ujholland és Van-Diemen földén más európai gabonákkal együtt képződik.

é. h. 23° d. sz.

d. h. 44° d. sz.

A déli tenger szigetein (Oceániában).

1) *Kenyérgyümölcs és kókuszpálma földköre* a fordulatkörök közt szigetekeken terül. Itt a *taro* is (*Colcaesia esculenta*) közönséges.

é. h. 23° é. sz.

d. h. 23° d. sz.

2) Ujaéland lakói eddiglen csak *haraszt szárat* használtak kenyérül:

é. h. 34° d. sz.

d. h. 48° d. sz.

Amerikában az övek következőleg képződnek.

1) *Ross, árpa, zab burgonya földkör*. Nyugotra: — Keletre:

é. h. 58°–50° é. sz.

d. h. 50°–45° é. sz.

2) *Buza földköre*. Ámbár a buza általán uralg, mégis a 45°-tól kezdve a *kukorica* gyakori; sőt Karolinában riss váltja föl a buzát.

é. h. 50°–45° é. sz.

d. h. 30° é. sz.

3) *Fordulatköri földöven* kukorica uralg; de *yams*, *botat*, *mainok*, *pisáng* is nagyban szerepel; hova a *Salep* (*Maranta arundinacea*) *chayote* (*Sechium edule*) s mások számítandók, Braziliában a rizs közönséges:

é. h. 30° é. sz.

d. h. 23° d. sz.

4) *Buza és más európai gabonafajok földköre*:

é. h. 23° d. sz.

d. h. 45° d. sz.

Am nemcsak a különböző földrajzi szélesség föltételezi a kenyérvonalat; ugyanazon szerepe van a tenger színfölötti magasság fokainak; s részleg meleg tájakon ugyanazon övek a magaslatokhoz képest változnak.

Közép és részleg Déleuropában a buza földkörét bizonyos magasságban a rozs, árpa és zabé váltja fel; még magasb helyen ezek is elenyésznek.

Himalaja hegységén a rizs természet 3000' magasig terjed; buza váltja fel 10,000' magasig; e fölött 12–13,000'-ig még árpa, zab tenyészik. Főleg észak felől, u. m. Tibetben terem az árpa legmagasabban.

Amerika fordulatkörvidékén a pisáng és maniok földköre 3000-ig, a kukoriczáé 6000-ig emelkedik. E fölött buza és más gabonafajok képeznek övet 9000-ig. Peru fölföldén ugyanezek 10, sőt némely helyeken 12–13,000-ig teremnek. Peru és Mexikóban burgonya 10,000-ig természetik.

Ha a legnevesb kenyérvényeket két főszeregre úgy mint : *fordulatköri és fordulatonküliekre* osztályozzuk; első osztályba jut: riss, pisáng, yams, batat, csajota, szálep, maniok, kenyérgyümölcs, szágo, kókuss, taro, datolya; második osztályba: buza, rozs, árpa, tatárka, burgonya; mindkettővel közös a kukorica.

Bőségre, és a vele táplálkozó emberszámra nézt kétségkívül a riss első rendű, utána buza, kukorica, végre rozs, árpa, zab következik. Ezek után a többi kenyérvény közül: pisáng, yams, kenyérgyümölcs, burgonya legnevezetesebbek.

Termékenység tekintetében a kenyérvények nagyon különböznek. Már a gabonafajok összehasonlításából kitűnik, hogy a fordulatkörök több tápanyagot szolgáltatnak mint a küvüliek. Míg a buza 5–6 szoros Éj Európában, 8–10 szoros Déleuropában s a többi európai gabonafajok ez arányt követik; a kukorica mérsékelt égelyben 80–100, forróban 3–400, a rizs 100 annyit terem. Csakhogy a két utóbbi gabonafaj jövedéke változandóbb az előbbiekenél. Szárazság idején a kukorica kivész, és ha az esős időszak kimarad, a rizs nem terem. Ennélfogva Indiában és Csinthonban az éhínség gyakori; mert ott a rizs legközönségesebb tápszer.

A pisáng hasonló területen 133 szor többet terem mint a buza. Minélfogva a gunyhó melletti kertecske, az ott lakó családnak elegendő tápot szolgáltat. Elültetésétől egy év alatt érett gyümölcsöt terem; s ha szárai levágtatnak, új hajtásai három hó múlva használhatók.

A kókuszlombár évenként közép számmal 30 diót érlel; mi igen nagy haszon ha a gyümölcs nagysága és lisztűs bele figyelembe vétetik.

A kenyérlombár 8–9 hónap folytán egész éven át üde gyümölcsöt terem, nem termő hónapjaiban gyümölcsét téstává készítve kenyérré sűtik. Számítás szerint három lombár egy embert egész éven át eltáplál; miről Kook így nyilatkozik: „Ha déli szigettenger-lakos életében tíz kenyérgyümölcsfát ültetett, úgy teljesítette családja iránti kötelességét, mint nálunk ama földműves, ki évenként szántott, vetett, aratott, csépelet; sőt nemcsak egész életkorára kenyeret biztosított családjának, hanem a fákban gyermekeinek tőkeértéket hagy örökségül.”

Még könnyebb a kenyérszerzés Ázsia szigettengere keleti szigetein, hol a szágo erdőben vadon terem. Midőn a lakosok pálmafába furás által

meggyőződtek hogy bele érett, a törzsöt levágják; eldarabolják, belét kikaparják, vízzel keverve megsűrít, miáltal kész szágó liszté válik! Egy fa közönségesen 300 fontot szolgáltat, de van 600 fontos is. Ott tehát erdőn vágják le a kenyeret, mint nálunk a tűzi fát.

De a kenyérszerzés könnyüisége megfordított viszonyban látszik lenni

a polgárisodással. Bizonytalannak vannak más okok névleg a szép jellem különbségei, mik a polgárisultság csekély fokát föltételezik mindazon tájakon, hol olly pazar a természet; de mindenesetre a terménybőség is sokat hat az ember erőlye csökkentésére. A természetteli harcz, ha nem igen súlyos, elősegíti a polgárodást. Munka a felvilágultság anyja.

(Vége következik.)

T Á R H Á Z.

A trónörökös születése s keresztelése.

Testvérlapunk, a Politikai Ujdonságok közelebbi számában közöltük azon örömhírt, miszerint *Császárné Ő Felsége szombaton f. e. aug. 21-én esti 10 óra 15 perczkor Laxenburgban szerencsésen trónörököszt szült.*

A keresztelési szent ünnepély hétfőn, aug. 23-án d. u. 2 órakor egész pompával ment véghez, mellyről a Budapesti Hirlap hivatalos részében következőket olvassuk:

A fönnemlített óra alatt egybegyűlt a cs. kir. férfi udvari személyzet teljes díszben, a palota-és lakosztályképes hölgyek pedig ékszeres kerek ruhában, az ünnepély számára rendelt helyiségekben Laxenburgban. Az apostoli nuntius (karingben) közvetlen a keresztelő teremben számára készített helyre ment.

Midőn minden készen volt, ez Ő cs. k. Apostoli Felségének a cs. k. főszertartásmester értesítése folytán a cs. k. első főudvarmester által jelentetett.

Ő Felsége fölkelvén, a magas Uraságok Ő cs. k. Fenségeikkel és a főhercegi ajával, ki az ujszülött gyermeket gazdagon himzett vánkoston vivé, valamint az Annak számára rendelt női szolgálószeméllyel, Császárné Ő Felsége benső teremeiből kiindult.

E teremből kiérvén, t. i. az első emelet teremében, a főhercegi aja az ott készen álló hordszékbe ült, aztán átvevé az időközben a cs. kir. első főudvarmester által a vánkoston tartott fenséges gyermeket, a hordszék bezáratott s a menet megindult a fölépcsőn lefelé, a cs. k. főudvari marsall, továbbá néhány császári királyi titkos tanácsos, kamarás, asztalnok és nemes apród előlépte mellett, kik e végett az épen említett teremben gyűltek egybe, a folyosókon keresztül a keresztelőterembe. Az uton, mellyen a menetet elhaladt, cs. k. testőrök és várpalotai őrk álltak.

A rend következő volt: két cs. k. udvari őrök, a cs. k. nemes apródok, két cs. k. kamarai őrök, a cs. k. asztalnokok, a cs. k. kamarások, a cs. k. titkostonácsosok, a cs. k. főudvari marsall, a Főherceg Úrak Ő cs. k. Fenségeik főudvarmestereiktől oldalvást kísérve.

Ő cs. k. Apostoli Felsége.

A cs. k. legfőbb kamarás, a cs. k. testőr-századosok és a cs. k. első vezérségéd szolgáltak kíséretül.

A Főhercegi aja a Fenséges gyermekkel a hordszékben.

A cs. k. első főudvarmester és két hercegi rangú cs. k. kamarás, továbbá a női szolgálószeméllyel következtek.

A Főhercegnők Ő cs. k. Fenségeik, főudvarmestereik s főudvarmesternőik által kísértetve.

Cs. k. arciére-testőrök szolgáltatták a mellékkíséretet, a legmagasb s magas Uraságok mindkét oldalán.

A gyülekezeti terem előszobájában a hordszék felnyitott, a cs. k. első főudvarmester átvevé a párnát a fenséges gyermekkel, a két hercegi rangú cs. k. kamarás mindkét oldalról hozzája csatlakozott, s a gazdag takarót tartá a kised fölött, mire a menet tovább indult.

A keresztelési terembe érkezve a cs. k. első főudvarmester, a fenséges keresztelendő gyermekkel, az oltárnál álló s az ezen ünnepélyre meghívott érsekek, s püspökök, valamint saját segédlete által környezett bécsi bibornok-hercegekhez, mint a pontificanshoz közeledett. — *Ferencz-Károly* Főherceg Ő császári Felsége, mint keresztatyja, balról foglalt helyet a cs. k. első főudvarmester mellett; *Ő cs. k. Apostoli Felsége*, s a fenséges Uraságok az előkészített térdeplőpadokhoz mentek; az aja, a női szolgálószeméllyel az asztal közelében az oltár epistolaoldalán foglalt helyet; valamint a többször említett két cs. k. kamarás is.

Erre a pontificans az exorcismust olvasá és föltette a szertartási kérdéseket, mellyekre a fenséges keresztatyja felelt.

A cs. kir. első főudvarmester azután átadá a főhercegi ajának a fenséges gyermeket, kit az a mellékasztalra helyezve női segédlettel szükség szerint kipólyáztatott.

E közben a pontificans megmosá kezeit és az oltár közepe elé a lépcsőre lépett.

Az aja ekkor a fenséges keresztelendő kisedet az oltár előtt a cs. k. első főudvarmesternek adta át, ki azzal a pontificans elé lépett. A fenséges keresztatyja bal oldalra állva jobb kezének ujjait a gyermek háta alá téve felelt a pontificans által tett keresztelési kérdésekre, mire a keresztelés végrehajtották. Az ujszülött fenséges Koronaherceget a szent keresztelésben: **Rudolf Ferencz Károly József** neveket kapott.

Ennek végeztével a fenséges keresztatyja elfoglaltá helyét a többi magas Uraságok mellett. A főhercegi aja pedig a megkeresztelt gyermeket a mellékasztalra vitte, hol az ismét bepólyáztatott, azután az előbbi módon a cs. k. első főudvarmester által a vánkoston a két hercegi rangú cs. kir. kamarás segédlete mellett a tölebb említett előszobáig, s erre a főhercegi aja által a hordszékben a lakosztályba visszavitetett. Ez alkalommal két cs. kir. arciére-testőr szolgáltatták a mellékkíséretet. A cs. kir. első főudvarmester, s a két cs. k. kamarás erre a lakosztályból visszatért a keresztelési terembe.

A fenséges megkereszteltnek a keresztelési teremből elvitetése után a pontificans a *Te-Deum*-ot kezdé énekelni, melly a cs. kir. udvari zenekar által trombita- s dobszó nélkül énekeltetett el, s melly alkalommal hat cs. k. apród viasz gyertyákkal tett szolgálatot.

A pontificans a *Te-Deum* bevégeztével, püspöksüvegben s bottal *Ő cs. k. Apostoli Felsége* közeledett s meghajlás által szerencsekívánatát fejezte ki, ezután a papsággal együtt az oltárnál megállott.

Ő Felsége a fenséges Uraságokkal fölállott, trombita s dob-zó mellett elhagyá a keresztelési termet, s csupán a legközelebbi környezet által kísértetve az e végre előkészített szobába vonult vissza.

Miután egy ideig ott mulatott *Ő cs. k. Apostoli Felsége*, a magas Uraságokkal a gyülekezeti terembe méltóztatott menni hogy kört tartson, s a szerencsekívánatokat elfogadjá, mire *Ő Felsége* s *Ő Fenségeik* a lakosztályba tértek vissza.

— *Ő cs. k. Apostoli Felsége* f. e. aug. 22-ről kelt legfelsőbb kabineti iratánál fogva, az ujszülött *Rudolf* Főherceg Ő császári Fenségét, mint Koronaherceget, a legfelsőbb Császárháznál fönnálló ősi szokás szerint, az arany-gyapjas renddel, minden szertartás elengedése mellett, megajándékozni méltóztatott.

— *Ő cs. k. Apostoli Felsége* f. hó 24-diki legfelsőbb határozata által a Fenséges Koronaherceg *Rudolf* Főherceg Ő császári Fenségei szerencseszületése alkalmából Bécs birodalmi fő- és székváros Fenségei számára husz ezer pengő forintnyi megajándékot határozni és legkegyelmesebben megrendelni méltóztatott, hogy annak kiosztásánál főleg a megszorult iparos és munkás osztályokra, továbbá a szegénylős szegényekre legyen tekintet.

— A Fenséges Koronaherceg születése örvendetes eseményének alkalmából *Karácsonyi* Guido földbirtokos 100,000 ftnyi összeget, ebből 20,000 ftot a szerb vajdaság s a temesi bánóság számára ajánlott fel jótékony czélokra, s annak hofaforítását *Albrecht* Főherceg magyarországi Főkormányzó *Ur* Ő császári Fenségének magas belátására bizta. Ugyanazon örömdus alkalmából, s annak maradandó emlékére, a debreczeni községi bizottmány, az evangelicus-helvét hitvallásu egyháztanácsossal együtt, 100 segélyreszorult személy számára egy 160,000 ftnyi tőkével ellátott szegényápoló-intézetet alapított. — Ezen nemes szívi s hazafias érzületet tanúsító örvendetes jótékonyági tettek a legmelegebb köszönet kifejezése mellett juttatnak köztudomására.

(B. P. H.)

Az ezüst a tenger vizében.

A költők annyit beszéltek már az ezüstavakról, azok ezüst hullámairól, hogy e kifejezés már megszokott szóvirággá lett, mellyet a költeményekben, regékben akármely tóra, vagy folyóra is ráillesztnek és az Ocean part lakói már alig is nevezik másképp. És mégis ki nézi a napsugarakban tündöklő hullámok fehér fodrait, jut-e eszébe valaha komolyan arra gondolni, hogy azok valósággal ezüstöt tartalmaznak? Pedig úgy van; újabb kutatások kétségbe vonhatlanul bebizonyíták, miszerint a tenger vize fölolvastott ezüstöt foglal magában.

Malaktiti, Durocher és Sargnaud vegyészek voltak az elsők, kik elméleti szemlélet s gyakorlati vizsgálat által először rájöttek, hogy a tenger hullámaiban ezüst található. St. Malo közelében nagy mennyiségű tenger vizet merítettek edényekbe, s azt hosszú vizsgálat alá vették s úgy találták, hogy minden száz millió rész vízre körülbelül egy rész ezüst jön, vagyis hogy minden egy angol köbmérföld tengervízben valamivel több mint harmadfél font ezüst található. És így, az eddig ismert adatok nyomán, az egész Ocean ezüst tartalmát két millió tonnára (40 millió mázsa) becsülik.

Természetes, hogy mindjárt azon kérdés merül fel, honnét származik mind ez ezüst? Újabb időben a folyók vitték-e az Oceanba s csak hulladéka-e annak, mit az ember elhasznál? Avagy az sokkal régebbi időkből ered?

Újabb időben a folyók nem vihették ezt oda és az az emberek által elhasznált hulladéka sem lehet, csupán ez okból, mert a 2 millió tonna (40 millió mázsa) olly sok, miszerint igen valószínű, hogy minden ezüst, kivált mesterségesen valaha a földből nyert ezüst mennyisége sem megy ennyire. Ez eredményre a vegyészek részletes kutatások által jutottak; ugyanígy olly söt keresetek a földben és vettek vizsgálat alá, melly az özőn viz előtti sóstavakból, vagy tengeröblökből származott, és ebben is találtak ezüstre.

Egyébiránt a szén is tartalmaz ezüstöt. Olly vegyi készítményekben van ezüst, mellyek előállítására tengervizet használnak. Illyen a szénsavas szikló. De legérdekesebb azon felfedezés, hogy ez ezüst nem lényegtelen az állati és növényi testek alkat részei közt. Az ökor vére ezüstöt tartalmaz, melly kétség kívül azon növényekből ered, mellyekkel táplálkozik. Meglehetősen mennyiségben fordul elő a különböző fák hamujában, millyenek a tölgy-, nyír-, bükk-, kőrisfa stb. úgy, hogy a szervea világban jelenléte összefüggésben lenni látszik annak az ásványországban előforduló széles elterjedésével.

A tenger-növények még több ezüstöt rejtenek magukban mint maga a tengervíz. A hinár hamujában fedezték fel, hogy egyik faja hamujának ezred része ezüst volt. Honnét nyerné ez azt, ha nem a tenger vízből, melyben nő, miután saját gyökérrel s így erővel nem is bír, hogy táplálékát, mint a szárazföldi növény, a földből, vagy sziklából vegye, mellyen áll.

Ámbár a tenger összes ezüst tartalma olly roppant nagy, még is annak aránya a víz mennyiségéhez olly kicsi, miszerint nem remélhető, hogy kiválasztása a vízből valaha nyereséges üzletté válhatnék; sőt az sem bizonyos, hogy maguk a tenger-növények kibányászhatók volnának-e haszonnal.

De egyik találmány a másikat szüli és az épen szóban levő legalább teljesen gyakorlati eredményre vezetett. Field ugyanis egy londoni lapban közlő, miszerint azon véleményben van, hogy a hajók rézboritéka, hosszabb ideig érintkezésbe levén a tengervízzel, annak ezüst tartalma is növekedik. És valóban így is találták egy hajó rézboritékát, a melly hét évig járt a tengeren. Olly mennyiségű ezüstöt találtak abban, hogy annak jelenlétét csak Field állításával lehetett megmagyarázni. Egyébiránt ez érdemben most folynak a bővebb vizsgálatok, mellyek a dolgot nagyobb világosságba fogják állítani.

Irodalom és művészet.

— (Egyik első rangú költőnk összes költeményei.) Heckenast Gusztáv kiadóhivatala nem szűnik meg becsesnél becsesb művekkel gazdagítani könyveink lajstromát. Illyenek közé tartoznak a legközelebbi hetek termékei közül: Czuczor összes költeményei 3 kötetben, a szerző aczélmetszetű igen szép és hű (bár fiatalabbkori) arcképével. Igen jó gondolatnak tartjuk, különösen midőn költőkről van szó, ezek fiatalkori, legszebb arcképeiket közölni s illy alakban örökíteni meg az utókor számára. Azok az öreg, ősz szakállas képek többnyire már ugy sem a költőkéi, mert e korban a költészet meleg forrása többnyire ugy is már kiapadt s más nemű kutfőknek engedett helyet. — Czuczor első rangú és legkedveltebb költőink sorába tartozik, kinek művei ezer meg ezer példányban jelentek meg idők folytán, egyenkint és elszórtan. Ime most, a kinek magyar könyvtára van (pedig kinek ne volna az? vagy ki ne szeretné azt megalapítani házában?), alkalma nyílik, ezen az idő által becsőkben szentesített, gyökeresen magyar szellemet lehelő, eredeti és igazán költői műveket gyönyörű diszkiadásban mind együtt birni. Ára a 3 kötetnek 4 pft.

+ (Aláírási fölhívás.) Szombaty Ignác székesfehérvári reáltanár szép-irodalmi és tanügyi dolgozataira aláírási fölhívást küldött szét. E dolgozatok két kötetben hat-hat iven fognak megjelenni: az első kötet „Szépirodalmi dolgozatok“ czim alatt beszéyleket hozand, s september végén fog megjelenni; a második „Tanügyi dolgozatok“ czimű kötet a tanügyre vonatkozó értekezéseket, s a sz.-fehérvári reáltanoda története és állapotának rövid előadását foglalandja magában. E második rész, ha az első kötet kellő pártolásban részesül, november elején fog megjelenni. A kötetek ára külön 30 kr., a kettő együtt 50 kr. leendő pengőben, vagy fél forint és illetoleg 88 kr. új pénzben. A pénzek akár előlegesen, akár a munka átvételekor fizettetnek le, de az aláírók nevei téjékozással mielőbb beküldendők. A bejelentéskor megjegyzendő, hogy hányan kívánják csak az egyik kötetet 30, és hányan mindkettőt 50 pkrjával. Mind a levelek, mind a díjak bérmentesen küldendők be. Az öt példánynál nagyobb megrendeléseket szerző bérmentesen fogja megküldeni; az egyes példányok postai elszállításáért pedig az előfizetési ár kötetenkint még 6 pkrrel megtoldandó. Gyűjtők minden 5 példány után egyet ingyen kapnak. A beveendő egész tiszta jövedelem a székesfehérvári reáltanoda javára fog fordíttatni. Szerző az egész jövedelemről a jövő évi reáltanodai évkönyvben (az igazgatóság ellenörködése mellett) teljes számadást közlend.

+ (Beóthy László) hátrahagyott műveire testvérbátyja Beóthy Zsigmond előfizetést nyit. A jövő novemberre 3 kötetben megjelenendő, s mintegy 40 ivre terjedő gyűjtemény korán elhunyt humoristánk hű arcképét s életrajzát is hozandja. Mind a három kötet előfizetési ára 3 pft., bolti ára 5 pft. lesz. Az előfizetések legfőlebb sept. 30-ig Beóthy Zsigmond h. ügyvédhez Rév-Komáromba küldendők. Gyűjtőknek minden tíz előfizető után, egy kemény vászonkötésű s aranyozott borítékú ingyen diszpeldány jár.

△ A nagymélt. és főtiszt. veszprémi püspök ur által hirdetett ezen pályakérdésre: „Mit tehet és mit kell a néptanodának tennie, hogy azon borzasztó rablások és gyilkosságok, mellyek az ország több részét időről időre rémülésbe hozzák, idővel legalább nagy részt megszüntjenek?“ — beérkezett 11 pályamű közül a „Ne öl, ne orozz!“ jeligével ellátott lett jutalomnyertes, mellynek írója Irsik Ferencz, szakaszi plebános Szatmárban.

○ Megjelent: „Népszerű, alkalmi s rendkívüli oltár- és szentbesszések lelkipásztori szövegei s intelmek gyűjteménye. Negyedik kötet. Irta Grynaeus Alajos, lelki-pásztor tanára.

+ (Szelestey László) újabb verseit sajtó alá rendezte, s néhány hét mulva igen csinos kiállításban fognak megjelenni.

+ (Ifjú Dumas „Fils naturel“) czimű színművét, mellyet Párisban számtalanszor oly roppant hatással adtak, Feleki Miklós lefordítván, a napokban a nemzeti színházhoz beadta.

+ (Szatmár L.-né) mint vendég aug. 8-án először, s mindössze ötször lépett föl a szolnoki színházban. A közönség mindig a legnagyobb kitüntetéssel fogadta a jeles színművésznőt.

+ (Bognár Amália k. a.) tehetséges színésznő, s Bognár urnak, a nemzeti színház énekkartánitójának lánya, mint halljuk, közelebb a bécsi udvari színháznál fog vendégszerepelni. — Ohajtjuk, hogy fölléptét siker kövesse.

+ (A pesti műegylet) kisorsolás végett közelebb következő műveket vásárolta meg: „Tanulmány fő“ Deckertől Bécsben, 80 ft., „Szénagyűjtés Ammertónál“ Kochtól Münchenben, 180 ft., „Az orvos látogatása“ Geyertől Augsburgban, 200 ft., „A duzzogó szerető“ Rustigetől Stuttgartban, 180 ft., „Erdei tájkép“ Holzertől Bécsben 50 ft., „Szarvasvadászat“ Berzeltől Münchenben, 50 ft., „Zenetanítás“ Hofftól Münchenben, 300 ft., „Az első tanulmányok“ Bischofftól Münchenben, 300 ft., és „Erdei patak“ Kühnertől Brüsszelben, 600 ft. Ez utóbbi kép csak azon esetre jut az egylet birtokába, ha az azt illető művész 600 ftért átengedi. — A jövő évi műlap pályázatra összesen négy mű érkezett be, s minthogy ezek közül egyik sem találatot elfogadhatónak, Canzi festész bizatott meg, hogy a nála tervben levő „Kukoriczatórés“ czimű genreképet dolgozza ki a nevezett czélra, 1859 évi február elsejéig küldje be. — A Münchenben f. évi szeptemberben összegyűléző művészek gyűlésén, a pesti műegyletet ennek titkára fogja képviselni.

Egyházi és iskolai hírek.

○ A Fenséges trónörökös születése örömteljes alkalmából Szeged város községválasztmánya, e legörvendetesebb eset emlékéért megörökítendő, egy fő-realtanoda létesítésére a város pénztárából alapítványképen 50,000 pftot azon ohajtással szavazott meg, miszerint a létesítendő iskola az Ö cs. kir. Főherczegségének nevével viselje.

○ (Értesítvény a bajai főgymnasiumból az 1857—58-ki tanév végével.) A tanári karból: Horváth Ferencz igazgató, Csamary József, Kurka Kár., Petter István, kalocsai érsekmezei áldozárok; továbbá: Bándl János, Bodnár István, Czirfusz Ferencz, Holub Mátyás, Klamarik János, Kolmár József, Paulik István, Sztoček György, világiak. Az év elején beírta magát 321 tanuló, az év végén maradt 303. Ezek közül 205 magyar, 36 izraelita, 22 dalmat, 5 szerb és 35 német volt. Az előadási nyelvet illetoleg a május 30-án tartott tanácskozányban határozatott, miként jövő tanévben következő tantárgyak leendnek német nyelven előadva: IV. oszt. német nyelv, V. oszt. német nyelv és természetrajz, VI. oszt. ugyanazok, VII. oszt. ugyanezek és részben a mennyiségtan, VIII. oszt. a német nyelv-történelem s részben a mennyiségtan. A tanári kar e határozatának indokál azon körülmény szolgál, miszerint a német nyelvben gyengébb tanulók miatt még a felsőbb osztályokban sem lehet kizárólag ezen nyelven előadni valamely tárgyat; a két nyelven előadás pedig sok időt fölemészt, anélkül, hogy a tudományok kellő felfogását eszközölni lehetne. — Az igen helyes tapintattal összeállított értesítvény egészen magyar nyelven van szerkesztve s azt egy értekezés nyitja meg Kolmár József tanár tollából, mellynek czime: „Nézetek a felsőbb nyelvészeti elemzés körül.“

Közintézetek, egyletek.

△ (A berlini magyar könyvtárról) nemrég mi is emlékeztünk. Azt újabbán Szász Gerő újra rendbe szedte s szaporítását illetoleg a magyar írókhoz fordul, hogy küldjenek műveikből egy-egy példányt e kis könyvtár számára. A berlini királyi könyvtár minden magyar könyvszállítmány vitelbérét szivesen hordozza. Ez elismerő figyelem irodalmunk iránt, mellyet íróink kétségkívül avval méltányolnak, hogy ama felhívást készséggel teljesítik. A Sz. K. levelezője a főnebbieket után végül felújítja a Tomori Anasztáz által megpendített eszmét, a berlini egyetemen egy magyar tanszék felállítását illetoleg. „Berlin központja — ugymond — Észak-Németországnak, egyetemét a világ majd minden részéből látogatják, egyetlen mivelte nyelve sincs itt Európának, mellyből itt az idegen oktatást ne nyerhetne.“ Valóban itt volna az idő, mellyben valamit tegyünk, hogy a mivelte világ necsak névről és némelly idegen lapoknak ferde, sőt némellykor roszakaratu tudósításai nyomán ismerjen bennünket.

+ (Németországban egy általános könyvkiadó-intézet) van alakulóban, mellynek alaptőkéje terv szerint 750.000 pf. lenne, s mihelyt 62.500 pft. együtt lesz, az intézet megalakultnak hirdeti magát.

Közlekedés.

○ (Megint egy új találmány.) Egy gépész nagyon egyszerű gépet talált fel, melly éjen át a gőzkocsikban az állomáshoz közeledéskor nagy lármát csinálna s az állomás nevét megvilágítaná. Ez által ki lenne kerülve azon baj, hogy sok utas éjnek idején elaludván, akarata ellen is tovább utazik, mint szándéka volt.

○ (Tengeralatti táviradók.) Nem rég említettük az Amerika és Anglia közt végre elkészült táviróvonalat; ezuttal pedig a földön már eddig létező többi nagyobb táviróvonalak jegyzékét közöljük. Európában a következők állnak fenn: Calais-Dover, Holyhead, Howth (Dublin mellett), Dover-Middle-Kerke (Ostende), Oxfordness (Anglia), Haag, Fridericia (Jütland), Middelfort (Füen), Nybord (ugyanott), Korsær (Seland), Helsingor (ugyanott), Helsingborg (Svéd), Lynnington (Anglia), Newport (Wight sziget), Spezzia (Piemont), Corso fok (Korsika), Teulada fok (Szardínia sziget), Bona (Algir), Cagliari (Szardínia), Lavalette (Malta) és Corfu Malta. Ezen kívül a Zuider tavon és a messinai tenger szoroson keresztül létezik sodrony. Amerikában 1852-ben Cap Tementine és Carlton Head s 1856-ban Puy (Új-Foundland) és North fok közt állítottott fel.

+ (A dunagőzhajósági társaság) elhatározta, hogy Pest és Ó-Buda közt járó gőzösei ezental Új-Pesttel is közlekedjenek. E gőzösek hétköznapokon kétszer, ünnep- és vasárnapokon négyszer fordulnak meg a nevezett helyek közt.

PESTI JÁNOS FŐVÉT. VÁSÁRRA.

VÁSÁRI ELMÉLKEDÉS.

Ismét országos vásár van Pesten. Felállítjuk mi is újra bódékat, melyben eszméinket árulgatjuk, s szívesen meghívjuk bele az olvasót egy kis szó-cse-reberére. S ha nem tehetjük is jókká a rosz vásárokat, legalább beszéljünk a jó időkről s a jórafordulhatás módjairól.

Nézzünk szét a kereskedői világban.

Az ausztriai birodalom külkereskedése 1857-ben, behozatalt s kivitt egybe véve, 512,951,031 pftnyi árut forgatott. Mindent összeszámítva, a birodalom, külkereskedésében nem nyert, sőt 34,059,513 pft. tetemes összeget vesztett. Hogy mennyi esik e vesztésből külön az egyes országok mind-egyikére, nincsen följegyezve, miután azt most a közbenső vámsorompók megszüntetése után bajos is volna kimutatni. A multról azonban már közölhetünk adatokat.

Az 1827-ki országgyűlés, az ország kereskedelmi állásának kikutatása végett választmányt nevezett ki, melylyel a nádor ő cs. kir. Fensége eszköz-lésére, a cs. kir. közönséges udvari kamra számvevő hivatala 11 évről, az az 1816-tól 1826-ig bezárólag a kereskedési táblázatokat és jegyzékeket egész terjedelmében közölte. Ezek szerint e 11 év alatt Magyarország kereskedése átlag évenként 1,728,406 pft. vesztést mutat. És e vesztés a külfölddel folytatott közlekedésből ered, mert az ország az ausztriai örökös tartományok irányában évenként 3,192,052 pftot nyert, míg a külföld irányában 4,920,800 pftot vesztett. — Becher azon állítása, hogy Magyarország 1838-ban csupán az ausztriai örökös tartományokkal folytatott kereskedésében 39,712,358 pft. 35 krt vesztett volna, nem méltó komoly figyelemre. Annyi azonban mégis következtethető, hogy kereskedésünk még ekkor sem volt nyereségben, sőt átlag véve behozatalunk még mindig fölül mulja a kivitt.

Terményeink főpiacza a szomszédos birodalmi koronaországok, ezeknek nyers anyagokat (20—21 millió értékben), gabnát (10—11 millió), vágó- és szarvasmarhát (9 millió), továbbá gyapjút, bőrt, ásványt, repcét, sertést stb. szolgáltatunk, onnét pedig leginkább gyártmányok, pamut-, gyapju-, selyem-kelmék, finomabb vászon, vasár, cukorliszt stb. hozatik hozzánk. És így azon körülmények, hogy a vámtáblázatok újabb szabályozása szerint több külföldi cikk behozatala megkönnyített s ennek következtében több csehországi s ausztriai gyár vagy elbocsátá munkásait vagy megkevesíté azok számát, mondjuk, ezen körülmények tán nincs okunk igen örülni; mert

míg egyrészt Ausztria iparának csökkenésével egy nagy piacot vesztenék, másrészt pedig nem bizonyos, hogy ez esetben több nyers terményt fogna-e tőlünk venni Anglia és Franciaország, mint most, avagy nyers anyagi szükségletét továbbra is onnét fedezné, honnét most s inkább ott igyekeznek a termelést emelni. Ausztria iparának zibbadása, nyers terményeink forgalmának már is érezhető pangását vonja maga után, s ha ez sokáig így tart, nekünk más piacok után kell körülnéznünk, hacsak saját iparunk és belfogyasztásunk valami csudálatos módon hirtelen és olly nagy lendületet nem nyer, hogy feleslegünket, itthon fölhasználjuk, mire azonban kevés lehet a reménység, olly időben, midőn 1854-től 1856-ig csak a budapesti kereskedelmi kamra területén egy selyemkölme gyár, melly egyetlen volt az országban, egy czukorgyár, egy stearingyár s egy vegyész anyaggyár és több olajgyár megszűnését kell feljegyeznünk, minek ellenében csak négy gőzmalom, több gazdasági s más gépgyár s egy légszeszgyár keletkezését birjuk felmutatni.

A vasutak, gőzhajók, roppant változást szűtek a kereskedésben. A forgalmat gyorsíták, nagyobbíták, valamint annak központjaira különbözőleg kutattak az által, hogy a kereskedést fölzsabadítva hely és időhöz kötött állapotából, azt szakadatlanul folyóvá kezdék tenni. Így történt, hogy míg általán az ország fogyasztói és termesztoi, és így a legnagyobb rész, nagyot nyer általuk, addig némelly kereskedő s kereskedő hely, habár néha csak ideiglenesen, sok hátrányt szenved.

Pest, Magyarország fővárosa is ez utolsók közé tartozik. Igaz, hogy a kereskedői boltok szaporodtak, a boltkirakatok rendkívüli mértékben fényesedtek, a divatválaszték is szélesebb lett; de azért, tekintve a gyakori bukásokat, épen nem lehetne szilárdan állítani, hogy kereskedése realitásban gyarapodott; sőt kiható egybeköttetési apadtak a forgalma, központos nagyszerűségéből tetemesen vesztett, névszerint a gabonakereskedést, melly pedig az országra nézve olly fontos, Győr vette át. Továbbá, bár a szaporodott emeltyük itt képeznek központot; Pestnek van kikötője, hajógyára, rakpartja, lánchidja, alagutja, vasuti s gőzhajózási közlekedése; s bár a közlekedési sugarak itt jönnek össze: a gyári és iparcikkek nézve is Pest eddigi ható szerepe legfőlebb csak szállító bizományossággá változott át. Egyedül a gyapjuüzletnek maradt még határozott főpiacza.

1856-ban 7,986,113 mérő különféle gabona jött ide vasuton, gőz- s vontatóhajókon (a tengelyen behozott nem levén ide számítva), de ebből 5 millió mérőnél több csak átvitel Győr számára. A gabonakereskedésre nézve tehát Győr, az iparcikkek nézve pedig Bécs kezdé átvenni Pestnek eddigi

központias állását, minek egyik csálhatlan bizonyosága vásárainak elalányulása. És e tekintetben hasonló sors vár Debreczen vásáraitra is.

Pest vásárai hanyatlásának okairól a mult Medárd-vásár alkalmával közölt cikkünkben szólottunk; mellőzzük azért azok ismétlését és a helyett ideírjuk a tavalyi augusztusi vásár eredményét, rövid kivonatban, hogy később majd azt a jelen vásárral összehasonlíthassuk.

A mult évi augusztusi vásárnak a legtöbb üzletágban alig volt a közepszerűnél jobb eredménye. Nevezetesen a kézműárak kelete nem felelt meg a várakozásnak, melly ilyenkor jelentékeny szokott lenni, miután ez alkalommal szokott az őszi és téli használatra a bevásárlás megtörténni. Legjobban kelt mégis a nyomtatott karton, parket, szalag, rövid- és selyem-árú és kivált a durvább és közepes posztó, mellynek ára 5—8 pftal emelkedett. Az ország legtöbb része most kevés vevő által volt képviselve; de a jelen voltak is csekély vásárlási kedvet mutattak. A pénz szűke miatt a pénzbehajtás is csak lassan folyt.

A terményforgalom sem volt kedvező. Sok bel- és külföldi kereskedő volt jelen s a gyapju még sem örvendett élénk keletnek, az eladók magas követelése miatt; a jelen volt 52,000 mázsából csak 32,000 m. lett eladva 2—10 pft. áremelkedéssel. A 3000 m. repcse, melly egybegyűlt, alig érdemel említést. A 4000 m. repceolaj szintén jelentéktelen. A gabona ára a jó termés s a csekély kivitel miatt alig egy hó óta 25—30 százalékkal süllyedt s forgalma csak a belfogyasztásra szorítkozott. A faggyu hordóban 32 $\frac{1}{2}$ —33 $\frac{1}{2}$ ft. ár mellett sem kelt. A sertésszínnek jó ára volt (32—33 ft.), de nem vették. A gubacs köble minőség szerint 6 $\frac{1}{2}$ —11 ft. A bor üzlete szintén csekély; a jó szüret kilátásában az új bor ára szállt, az óé tartá magát. Borszesz után élénk volt a kérdezősködés; bécsi házak 8000 akót vettek. Kender új kevés volt, ezért üzlete élénk s ára 2 $\frac{1}{2}$ —3 fttal emelkedett; a nyers len 18—26 $\frac{1}{2}$ fton ment. Rongy kevés, üzlete is csekély, ára 2 ft. 30 kr.—8 ft. Készített bőrre sok vevő volt az alföldről, ára magas, kelete élénk. Az ágytoll ára szállt, a csekélyebb minőségűnek mázsája 30—60 ft., közepes 60—80 ft., a fosztott 100 ft., pehely 210 ft. stb.

Merészség volna előre jósolni akarni, kivált pedig a jelenleg álló pesti vásárra nézve; de ha az évi sok helyen szűk és silány gabona termést, a szomszédos ausztriai tartományokban, továbbá Bajorország egy részében az eső által okozott károkat, s a gabona árának emelkedését, továbbá a külföldi gyapju forgalomnak szintén föl-föl ujló élénkségét és azon körülményt tekintetbe vesszük, hogy a szőlőket sok helyen a késő fagy, másutt a szárazság és jég igen megrongálta: akkor a gyapjura, gabonára s borra nézve meglehetősen árt és forgalmat remélhetünk. Sokkal rosszabbak azonban a kilátások a szarvasmarhás s általában minden lábas jószágot illetően. A legtöbb vidéken takarmányhiány uralkodván, a kiteletteltség aggodalma miatt, sok gazda nyakra főre eladni törekszik marháját, mi hihetőleg es árucikknek nagy olcsóságát fogja maga után vonni. — Meglátjuk.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

⊙ (A takarmány szükség.) Hazánk több vidékein oly nagy a takarmány szükség, hogy a gazda elvesztvén lábasjószágja kiteletteltségének reményét, attól mindenképp megszabadulni igyekszik. E miatt sok helyen a marhát potomáron elvesztegetik, a birkákat meddőn hagyják, avagy takarmányban szerencsésebb helyre adják telteni oly feltét alatt, hogy a teletetés fejében azok felét, harmadát oda engedik. E kétségbeesés kapkodás valódi kislétkéségre mutat, holott az utóbbi kedvezőbb időjárás sok vidéken kilátást nyújt a tarló vetemény dizlésére, e mellett hátha az ős hosszú lesz s a tavasz korán kinyílik. Azért ne essünk mindjárt kétségbe, hanem tegyünk ha kell még áldozatot is, hogy a lábas jószág kiteletteltsen és birtokunkban maradhasson; mert a ki most elvesztegeti, bizonyosan több kárt vall, mint ha bár áldozattal is valahogy kitelettel. Vannak vidékek, hol a takarmány fölösen termett. Illyen például Alsó-Bácska, hol tavalyról is maradt s az idén is bőven termett takarmánya. Illy helyekről hozunk takarmányt, vagy hajtsuk oda bérért telettetni a marhát. A zombori kerület kulai járásában, Torzsa községe például, több ezer szarvasmarha telettelésére kész volna szerződni, és ha találkozik még hasonlóra vállalkozható község avagy magános egyén, lapunkban szívesen közlé teszünk felszólítását, ha hozzánk fordul. E mellett ajánljuk a lombtakarmányozást vagyis falombok eltevését téli takarmányul, mellyet már a V. U. egyik régiebb számában egyszer hosszasan fölemlítettünk. Mindenekfelett pedig jövőre ajánljuk gazdáinknak a tagosítást, hogy földeiken váltó gazdaságot folytathatván, mesterséges takarmányt természetessenek s így a jelenlevő szükséghez hasonlótlól fölmenthessék magukat.

⊙ (A Vidacs-ekék Oláhországban.) A „G. L.“ írja, hogy Vidacs István gépgyárát fiának Vidacs Jánosnak és Jankó Vinczének adván át, maga Oláhországban akar letelepedni, hogy ott mint pesti gyárának bizományosa, terjeszse a Vidacs-ekéket s más gazdasági eszközöket.

⊙ (Oláhországból) a „G. L.“-ban Komáromi Lajos igen érdekes tudósítást közöl jul. 6-ról, mellyből a következőket mi is följegyezzük. Bőtermésre ott is gyér volt a kilátás. Az aratást nem részért, mint Magyarországon, hanem pénzért teljesítik, s ilyenkor egy napszámos bére két huszas, ércben fizetve (mivel itt papírpénz nincs), ezenkívül az arató napjában háromszor kap enni; az étel áll száraz sós hus (pastrama), száraz sós hal, és kukoricazlisztből készült tészta ételből, italkép pedig bort, de leginkább pálinkát kap. — Nem levén arra a föld alkalmas, burgonyát itt nem természetnek, hanem Erdélyből hozatják. — Oláhország szükségletei majdnem tulterhelt marhatenyésztést szükségelvén, ez a legeltetésre van szorítkozva, hol 1000 számra láthatni falkásan. A marhát ősszel levágják, husát besózzák, a napon megszáritják, melly pastrama név alatt jelentékeny szerepet játszik;

faggyuja, zsírja kifőzetvén, nagy részben Törökországba s Bulgáriába szállítják. — Itt semmiféle gabonát nem csépelnek sem géppel sem cséppel, mivel itt a nyomtatást tömérdek lóval teljesítik. Lesz azonban nemsokára már itt is cséplőgép, melly már b. Sina Simon dudesti uradalma számára meg is van rendelve s ez lesz Oláhországban az első e nemből.

⊙ Parragh Gábor bizományi borügynöksége) késznek nyilatkozik egyes borvidékeinket, a természetök segítségével, az egyenlő ízű, zamatu, jellemű s szesztartalmu borokra nézve, egy általános név alá vonva, megállapítani, illyenül méretni és tisztán adni a fogyasztásra. Továbbá bortermesztőinktől nagyobb mennyiségű tisztán kezelt, egészséges bort bizományilag elfogad, hogy a különböző vidékek terményei itt helyben feltalálhatók és kaphatók legyenek, s hogy a külföldi vevő is egyúttal találja azokat. Különböző borainkat lassankint vegyési vizsgálat alá véve alkatrészeiket tudományosan megismerteti, mit már megis kezdett Felletár Emil vegyész segélyével, 1855-ki badacsonyi borral, a mint a „Gazd. Lapok“-ban is közölve van. Parragh ur felfogad tanulásra és gyakorlásra oly ifjakat, kik a boripar s pinczekezelés előleges ismereteit megszerezni akarják; továbbá készséggel ajánlja fel szolgáltatást a borkezeléshez megkívántató mindennemű eszközök beszerzése iránt. E borügynökség helyisége a Lipót-utca 5. sz. házában áll s borméressel van kapcsolatban.

△ (Az ausztriai birodalom vastermelői) Bécsben kongressust tartanak, s az összejövetel napja sept. 6-ra már meg is van határozva. Hazánk szintén tetemes mennyiségű vasat termel; a dolog tehát minket is érdekel. A kongressuson tárgyalandó pontok elseje természetesen panasz, a szabad verseny ellen. Mit kelljen tenni az angol vasutsinek tömeges behozatala ellen? Az ausztriai vasutársulatok t. i. engedélyt nyertek, sinek szükséglete egy bizonyos részének fedezésére vámmentesen, vagy leszállított vám mellett külföldről hozatni be sineket. A védvám védői állítják, hogy némely társulat a megengedettnél több sint hozatott be; mások állítják, hogy a kormány ez engedélyt azon aggodalomból adta, hogy a beltermelés nem lesz képes fedezni a rögtöni nagy szükségletet; a viszonyok azonban megváltoztak s a belgyártás igen is képes a szükségletnek megfelelni. Ha ellenben ez engedély tovább is fennmarad, a birodalomban a singyártás teljesen megszűnend. Hogy az angol sinek nem jobbak az itt benn készültéknél, bizonyosnak mondják.

+ (Erdővidékről) írják a „Hf“-nak, hogy ott jelenleg sokat beszélnek egy mintagazdaság és gazdasági tanintézet föllállításáról. S. Szent-György városa, b. Szentkereszti és gr. Kálnoki szép ajánlatokat tettek e czélra. Még csak az iránt nincs megállapodás, hogy ezen a gazdák és gépészek érdekét egyiránt előmozdító intézet Háromszéken, Maros-Vásárhelyen vagy Kolozsvár közelében állítsassék-e föl?

△ Makóról írják, hogy az ott aug. 16-án végbement István-vásáron oly számmal volt a szarvasmarha, millyenre tíz év óta nem emlékeznek, minnek főoka a takarmányhiány. A vevők száma sokkal kisebb az eladókénál. Ló kevesebb volt mint szarvasmarha, mit annak lehet tulajdonítani, hogy a nyomtatást még nem fejezték be.

Jótekonyságok.

— (Jótekonyság.) Ő cs. Apostoli királyi Felsége I. Ferencz József császár és magyar király a zemplénmegyei ricsei helvét vallásu ekkleziájával következő atyai magas jótéteményt közölte: 1857-ik esztendőben a körül fekvő nádasból a helységre elterjedt tűz majd az egész helységet, s a templom és torony fedelzetét elhamvasztván, az egyszerű vallásos nép minden saját szerencsétlensége mellett is, legelsőben az Isten házának fedél alá vétetéséről gondoskodott, hogy abban továbbra nézve imádkozhassanak kegyelem és segedelemért. Eladták tehát nélkülözhető marháikat, és beadták elszakítható pénzeiket az ekkleziának, mihez az egyházkerület segedelme is járulván, három biztos embert kiküldöttek szolgabírói igazolvánnyal Máramarosmegyébe, hogy ott helyben a templom és toronyra kívántató faanyagokat jutalmasan bevásárolják, ezt meg is nyerték. Ámde midőn a megszállott árt fizették, egy darab száz pengő forintos bankjegy a cs. kir. kincstári fa-szállító pénztárnok által hamisnak találtatott, s írásbeli nyugta mellett tartóztatott. Ezen bankót egy legett gazda kapta két ökre áraban, s így végire nem lehetett jutni az első kibocsátónak, tehát az ekkleziára károsodott volna száz pforintig. Mit gondol az egyszerű, de becsületlen ekkleziás elöljáróság? egy a történetet híven előadó alázatos jobbágyi esedezést készítettett Ő cs. kir. Apostoli Felségéhez, és levélbe pakolva, a király-helmezi postáról felküldi Ő Felségéhez. Kevés idő múlva rendeletet kap a lelkész és gondnok a király-helmezi cs. k. szolgabírói hivataltól, a honnan is egy valódi száz pengő forintos bankóval tértek nagy örömmel a gyülekezethez vissza, és örökös hála emlékül irták jegyzőkönyvbe, miképen Ő Felsége kegyes volt az ő vesztességüket száz pengő forinttal helyreépítőlni. Ezen atyai kegyességét ismét egy jobbágyi alázatos levélben köszönték meg Ő Felségének, s illető egyházi elöljáróságuknak is hálás örömmel bejelentették. Ugyancsak a király-helmezi cs. k. tek. szolgabírói hivatal által is részeltetett a ricsei helvét vallásu ekkleziára 100 pftnyi kegyes segedelemben. Isten áldja meg Ő Felségét ezen atyai kegyességeért. — Közli Sz. D.

△ Dr. Haynald, erdélyi r. kath. püspök ő exclja a részére utalványozott urbér kárptótlási kötelezvényekből összesen 93,000 pftnyi különféle jótekonysági alapítványt létesített, mellyhez hozzáadva a templomokra és iskolákra eddigelé adott 67,000 pftot is, ez nem kevesb mint 160,000 pftnyi összeget tesz, mellyet ő exclja hat év alatt az erdélyi egyházmegyének, a házának és emberiségnek szentelt.

— (Egy öregbérés ösvégének jótekonysága) Tata, aug. 16. Nem irok jégverésről, melly szerencsésen begyűjtött terményeinket megkímélte, nem

vészharagról, mely hazánk olly sok városai és helységei siralmas állapota fölött kebelrázólag kongott, sem egy ujonnan fölfedezett költőről, kinek megjelenéséig is alig elheto munkájára előfizetni hinám a jó szívű közönséget: hanem irok áldozatról, mely tétetett Isten zsámolyához és a közhaza oltárára. — Ugyanis ref. egyházunk tagja *Zsoldos Ferencz* öreg béresnek özvegye *Csövek Erzsébet* asszony, ki önvallomása szerint hajadon korában szintén cselédképpen szolgált, boldogult férje és saját szorgalma által gyűjtött vagyonából szent végekre következőleg hagyományozott: 1) Egyházunknak, fekvő birtok vásárlására: 400 ft., 2) iskoláinkban tanuló szegény gyermekeknek könyvekre: 100 ft., 3) lelkipásztor részére 200 ft., 4) az iskola tanítók számára 100 ft., 5) házi szegényeinknek 100 ft., 6) a pápai ref. iskola számára 400 ft. pengőt. Ki mondaná hát, hogy népünk közt is nem találkozik, ki helyes tapintattal megtudja keresni és találni az utat a jó tett általi halhatatlanságra?! — *Egy tanu.*

— (*Adakozás a nagy-kanizsai ref. egyház számára.*) Szatmár, aug. 3. E folyó év april hava 20-kán következő tartalommal adtam át négy gyűjtő-ívet négy szatmári lelkes egyénnek:

„Igen tisztelt kereszttyén társak!

Horvátország szélén, Nagy-Kanizsa helységében, más vallású és nemzetiségű népek között, szinte véginségben küzdenek, néhány reformatus atyánkfiai a nyomorral; — nincs alkalmas imaházuk, melyben — vallásunk utasításai szerint Istenünket imádkozhatunk; nincs iskolájuk, melyben növendékeik és gyermekeiket vallásunk alapigazságaira megtaníthatnák! Ezek gyámolítására, ha filléreinket összerakjuk: vallásunknak viendünk áldozatot! — Siessünk megvinni ez áldozatot: kétszer ad, ki hamar ad. — Ki Istennek kölcsönöz: annak tőkéje gazdag kamattal térend vissza. — Kelt Szatmárt april 20. 1858. *Egy protestáns.* — És augusztus 2-dik napján megjövén az én lelkes barátaim, haza hozák az iveket gazdag eredménnyel 29 pftal és néhány krral; — hogy a megküldés annál könnyebben történhessék: én azt megpótoltam 30 pftig. — Háládatlannak mondhatnám magamat, ha a jóltevők közül — a teatületeket és jelentékenyebb összeget adott egyéneket, mely tiszteletem nyilvánításául itt meg nem említeném! — A nt. timár czéh 7; a csizmadia czéh 5; a szücs czéh 2; a magyar szabó czéh 2 pftot irtak a lapra és küldtek el hozzám. Egyes egyéneket megnevezni vonakodik lelkem; tartván attól, hogy a nemes lelkek szerénységét megsértené; annyit mégis meg kell mondanom a nyilvánosság előtt, mikép: e 30 pftot a már megnevezett czéheken kívül 51 szatmári és németi kereszttyén férfiú és nő hordá egybe. — *Bartók Gábor.*“

U. i.: Az iveket *Jóó Imre, Matolcsi Sámuel, Bössörményi András és Tóth István* urak hordák el; — ezen lelkes egyéneké minden érdem. — Ezeknek mondok én a V. U. olvasó közönsége előtt szives köszönetet! — *B. G.*

(A fentebbi 30 pftnyi összeget rendeltetése helyére, a n.-kanizsai ref. egyház gondnokához, elküldtük. — Fogadják a derék adakozók s az indítványozó ur részünkről is meleg elismerésünket. *Szerk.*)

M i u j s á g ?

+ (*A jelen havi képtárlatban*) f. hó 17-től kezdve hat igen érdekes hazai tárgy, a bécsi cs. udvar számára készült olajfestvény látható, melyek a következők: 1. Aratási ünnepély a székely földön *Barabás Miklóstól*. 2. Margitszigeti tájrészlet, Budapest látképevel *Brodsky Sándortól*. 3. Falusi párok, kik Ó felségének legmagasb körutja alkalmával üdvözlésére készülnek, *Csanitzól*. 4. Pusztai ménés *Lots Károlytól*. 5. Aratás *Markó Ferencztől*. 6. Buda visszavétele 1686-ban *Molnár Józseftől*.

⊙ Hevesmegyéből írják a „P. N.”-nak, miszerint Parádon az Anna-táncmulatság alkalmával gr. *Szapáry Gyula* felszólítása folytán a jelen voltak a pesti magyar nemzeti színház alaptőkéje javára 3000 pftot irtak alá, s halomlás szerint a nemes gróf buzgóságának sikerült e szép célra eddig is mintegy 10,000 pftot biztosítani. Köszönet mind a lelkes gróf, mind az adakozók buzgóságának!

+ (*Dimitrief-Svetschin Miklós*) a szent-pétervári császári színház első hegedűse, a török zultán udvari hangverseny-igazgatója s a nagy Nisanrend lovagja ma vasárnap, aug. 29-én délben 12 órakor nagy hangversenyt rendez a nemzeti színházban.

+ (*Hamar Leo hazánkfia*) Párisba készül, hogy a nemzeti színházban közelebb bemutatott találmányát a világ fővárosában is bemutassa.

+ (*A nemzeti színház összes karzsemélyzetét,*) az operának e derék közönségét, Rohn egy nagy műlapra szándékozik metszeni. E kitüntetés nem fogja őket érdemtelenné élni.

+ (*A zágrábi nemzeti muzeum*) ismét megnyitott a közönség számára. Az a körül eszközlött átalakítások az intézetnek tetemes előnyére ütöttek ki.

△ (*Esztergomban egy állandó színház*) építését tervezik. Erre a G. K. megjegyzi: „Nekünk (t. i. győrieknek) is volt egy színházunk, mely valaha állandónak neveztetett, de az utóbbi idők bizonyítják, hogy biz az is ingatag. Már ha új színházra gondolni sem akarunk, legalább azt mégis meg lehetne tenni, hogy a mostaninak valóban piszkos és rongyos belseje városunk izléses gazdagságához illőleg kijavíttassék. Mi ugy hisszük, ha másként nem, aláírás útján is lehetne ennyit eszközölni.“

+ (*A pesti takarékpénztár nagy épületében*) hir szerint egy tágas tánc-és hangversenytermet is terveznek.

△ (*A Wama Marga nevű állambirtok*) mely a Karansebestől Hátszegre, Erdélybe vivő uton fekszik, a bécsi nemzeti bank részéről f. é. aug. 10-én árverés alá bocsátott. A birtok 139 hold, leginkább erdőből áll s 3600 ftra becsülnetik.

+ (*As ausztriai próbasör-szállítvány*) e hó 14-én indított el Konstantinápolyba részint hordókban, részint palaczkokban.

△ Erdélyben, Zalathna vidékén, a hegységben *föhlössavadás* volt, úgy hogy a patak kiáradván, a víz a kerítések, a fölraakott ölfát, a gabnakazlakat felborítá s több darab szarvasmarhával együtt magával ragadta.

+ (*A tengeralatti távirtda*). Az eddigi kísérletek a legszebb sikert tanúsítják. A napokban Dublinból ezt távirták New-Foundlandba: „Dublinban déli 12 óra van — hát New-Foundlandban hány óra?“ Másfél óra alatt ez érkezett Dublinba válaszul: „Esti 8 óra.“

⊙ (*A párisi credit mobilier*) közel föloszlását igen emlegették. Mi ezt csak azért említjük meg, mert ott a mi keleti vaspályánknak is, mintegy 14 millió ftja van letéve.

+ (*Zomborban*) nem rég magyar olvasó-egylet alakult, mely jelenleg 75 tagot számlál, s igen szép jövőnek néz eléje. Ugyanott ez évben dalárda is jött létre.

△ (*Figyelmet kérünk!*) *Zaklukál Ioán* szemerei plebános ur, a lelkipásztori gondviselésére bizott községben egy kis koldus- és kórházat építtetett s midőn azt az első magyar általános biztosító-társulatnál biztosítani akará, a főgynökség a bevallási jeggyel a pénzt is visszaküldé azon nyilatkozattal: hogy a kis koldus- és kórház biztosítása minden díj nélkül elfogadtatik.

⊙ (*Erdélyben a korondi fürdőben*), mely kivált kezdő mellbajokban, aranyérben, májbajokban stb. sikerrel használtatik ez évben szép társaság gyűlt össze. Bár ide a vendégek gyógyulni inkább, mint mulatni szoktak jönni, mindamellett e nyár folytán hetenkint egy táncvizigalom volt. A vendégek nagyobb részét vidéki nemesesség és a m.-vásárhelyi előbbkelő polgárság képezi. — *Szekeres Sándor* ur 100 pft. alapítványt tett le, hogy annak kamatait a parajdi ref. lelkész huzza azon kötelezettséggel, hogy mikor a vendégek kívánják a fürdőn, isteni tiszteletet tartson, mi eddig nem volt szokásban.

+ (*Lepke-karaván.*) Csehországban Mnischek helység határa felett aug. 8-án egy hideg szélvihar után nagy mennyiségű lepke huzódott, mely Prága északi részéről jövé délfelé, mintegy 100 öl szélességű tömegben folytonos 20 percig vonult el a láthatár felett. A lepkék hófehérsége miatt eleinte azt hitték a lakosok, hogy hózivatar van kitörőfélben, míg végre közelebről szemügyre vehetvén, meggyőződtek, hogy azok nem hópelyhek, hanem élő állatok.

— (*A kóborló vendégekre vigyázz!*) Vadkerten (Pest megyében.) a mult napokban történt, hogy a helység bírása egy, a helység házához közel lakó becsületes szabómesterhez valami kóborló kaputos embert éjszakára elszállásolt. A háziur a véletlen vendég elől mentegette magát azzal: hogy korán reggel mezei munkája után házínépével együtt házától távoznia kell és vendégére házát nem hagyhatja; de mentegése mit sem használt, a kisbíró a vendéget rátukmálta, mert a bírói parancs ki volt adva. Jóllehet a gondos háziasszony korán reggeli távozása előtt mindenét elzárta, egy falon függő, zacskóban elrejtett zsebkönyvét mégis elkerülte; a vendég ezen feledékenységét maga hasznára fordítá, ezt annál kényelmesben teheté, mert a tizenegy éves lányka, ki mint házigondviselő honn hagyatott, erre nem ügyelt. A háziur órájának előzárását nem is vette azonnal észre, csak harmadnapra, midőn a vasárnap bekövetkezett és szokott módon zsebkönyvét magához venni akarván, azt többé nem találta. — Mi tanulságot vehetünk ebből? A bírónak tudnia kellett volna, hogy az illyféle kóborló egyéneknek az újabb törvények nyomán magánházaknál nem is szabad szállásokat rendelni; ha kereszttyéni ezertetet az idegen irányában gyakorolni akart, vagy maga házához vette volna be, vagy vendéglőbe szállásolta volna el. X+Y.

Halál hir.

— (*Reguly meghalt!*) Még alig hangzottak el részvételtjes szavaink, melyekkel mult számunkban egy élte javában élő férfiú, irodalmunk egyik legbuzgóbb munkásának kimúltát jelentettük, most ismét egy új, egy nagy veszteségnek vagyunk hirtetői. A legnagyobb megilletődéssel olvastuk a következő gyászjelentést, mely a mult napokban mindenki fájdalmas meglepetésére a budapesti körökben kiosztatott:

„Toldy Ferencz a Magyar akademia titoknokja s a pesti cs. kir. egyetemi könyvtár Igazgatója, hazafiai és baráti részvételt jelentek. *Reguly Antal* Urnak a pesti cs. kir. egyetemi könyvtár Első Órének, a Magyar Tud. Akad. nyelvtudomány-osztályi lev. tagjának, a helsingforszi finn tudós társaság s a zágrábi déliszláv-régiségi egyesület tagjának folyó hó 23-dikán, dellesti 6 órakor, Buda mellett az Istenhegyén, tüdő-elvérzésből, munkás élete *negyvenedik* évében, hirtelenül bekövetkezett kora halálát. Az európai tudomány s a nemzeti akademia egy, a nyelvészet, földrajz s népiszeme körének támogatása végett élete legszebb részét egészség-emésztő utazások és buvárlatokra szánt tudóst; az egyetemi könyvtár buzgó hivatalnokot vesztett; a gyászt jelentő kedves tisztítását; e perczen távollevő övéi: *Korizmicz László* cs. kir. pénzügyi tanácsos és a m. gazdasági egyesület Al-Elnöke szeretett süvét és barátját; *Reguly Berta*, testvérbarátját siratják; nagylelkű édesanyja pedig élete büszkeségét és végső reményét temeté el benne.“ A tisztelt és szeretett férfiú elhült temei e f. hó 26-dikán delután 5 órakor a kerepesi-ut mellett új tetemetőben vég nyugalomra tétettek: mely utolsó tisztelettelre azon intézetek tagjai, melyekhez munkásságával legközelebb tartozott, s a hazafiai önfeláldozó érdem minden becsülni nagy számmal jelentek meg. — *Regulyval* egy küzdeltjes életpálya legszebb reményei szállottak sirba: Áldás és béke a valóban nemeslelkű, nagy tudományu férfiú poraira!

Egyveleg.

△ (Uj találmány!) Bajorország fővárosában, Münchenben, Gummi nevű könyvkötő föltalálta módját, mint kell a növénypapír egy nemét úgy elkészíteni, hogy az a drága angol tapaszt, mely „keletindiai növénypapír“ név alatt árultatik, teljesen pótolja.

+ (A Sandwich szigeteken) nagyszerű vizesést fedeztek föl, mely az esés magasságára nézve állítólag az eddig legnagyobb szerűnek tartott niagarai zuhatagot is felülmúlja, lévén magassága 5000 láb (?), s a vizesése oly erős, hogy gőzzé sziporkázva fölszáll és többé mélyre nem jut.

+ (A legidősb házaspár) most a világon Snyder és neje Burn-Sideben Pennsylvániában. Snyder 111, neje pedig 107 éves s 90 év óta élnek házasságban. Connecticutban pedig él egy 130 éves indusnő, ki még folyvást éber kedélyű és egészséges.

+ (Herodes Atticus színházát) Athene közelében, tökéletesen sikerült kiásni. Az egész építmény római idomu. A színpad eleje és a márvány padok egészen láthatók. Legalább 12000 ember fért el a színteremben. Az omladványok közt nem régiben egy csinos férfi szoborra bukkantak. Feje és jobb karja hiányzott ugyan, de az elsőt később megtalálták. Haja meg volt aranyozva, a szemhéjak és a szemgolyó színesre festve.

+ (Az asztal, mint esernyő.) Berlinben történt nemrég, hogy egy iparlovag, kalapját a szakadó zápor ellen oltalmazandó, egy kávéház elé kirakott gömbölyű asztalkák közül egyet fölkapott s azt esernyő gyanánt maga fölé tartva haladt az utcán. Azonban egy rendőr a csint észrevevén, az új divatu esernyős urat föltartóztatta, kinek ez utóbbi azzal igyekezett tettét okadatolni, hogy esernyője nem levén, kalapját illy módon akarta a záportól megoltalmazni. A derék iparlovagnak kétségkívül joga volt efféle új módi esernyőt rögtönözni, csak hogy nem a más asztalából.

△ (A nők Amerikában,) lassankint fölszabadulnak azon kiskorúság alól, mellyben a társadalmi intézmények még eddig tartják őket. Hét évvel ezelőtt

dr. Preston Philadelphiában intézetet nyitott meg a nőknek orvosokká képzésére. Az innét kikérültek a szó teljes értelmében nőorvosok, miután egyedül a nők orvoslására szoritkoznak. Jelenleg pedig Uj-Yorkban akar egy dr. Blackwell Erzsébet nevű okleveles nőorvos vagy orvosnő egy hasonló intézetet megnyitni.

+ (Nyitván B. Eszter) 26 éves izraelitánő, írja a „B. H.“ — hét hónapra figyermekkel betegedett le. A fiu egészséges volt, de az anyát egy csodálatos jelenség nem kis aggodalomba ejtette. A gyermek kezén t. i. a kisujj második ize alatt 8" hosszúságú kinövés volt látható, melly mind formájára, mind színére teljesen hasonlított a hamvas besztercei szilvához; sőt tapintás által még a hosszukás kemény mag is világosan érezhető volt. Az anya által előhívott seborvos a kinövés föltűnő formája által indíttatva, elbeszélte magának az anya élményeit a terhesség alatt, mire B. Eszter a következő esetet adta elő: két hónapos szülendő lehetett, midőn egy gyümölcsárusnő egy kosárka friss szilvával kínálta. Ez akkoriban még ritka szép gyümölcs látása oly legyőzhetlen kíváncsiságot gerjesztett föl benne, hogy látva azt, miszerint szegénysége miatt meg nem fizetheti, a szilvából egyet épen a kis ujjá alá rejtett. Még saját nyaláksága nem vitte volna rá, de vele volt másik kis gyermeke is, ki a szilvát meglátva sirni kezdett, s az elvett szemmel az anya legalább ezt lecsillapíthatni gondolta. Hét hónap múlva figyermekke megszületett, s az elorzott szilva ott függött a kised kis ujján. A seborvos műtét által eltávolította e saját szerű kinövést, s borszeszbe helyezte, hol az azonban már első este összezsugorodott és színtelenné vált.

— Álljon jól e meséért a „Budapesti Hirlap“, melly először közlé.

— Milton, midőn megvakult, nőül vőn egy zsémbes hölgyet. Ezt Buckingham herceg rózsának nevezi. „Színéről nem ítéltetek,“ viszonzá Milton, de töviszeit minden nap érzem.

— Egy elméncz elmenve egy ház előtt, mellyen egymással két czimtábla, egy orvosé s egy sebészé függött, nevetve mondá: ez szintolly mint a kétesövű puska, ha egyik nem, a másik bizonyosan hoz — halált.

Színházi napló.

Péntek, aug. 20. A színház zárva volt.

Szombat, aug. 21. „Zsidónő.“ Opera 5 felv. Halevytól. Jó előadás. Igen szép közönség.

Vasárnap, aug. 22. „Mátyás diák.“ Eredeti népszínmű 3 felv. dalokkal és táncszal. Irta Balogh. Érdekes alakjai miatt e darabot még folyvást örömmel nézzük; a karzati közönségnek pedig, már csak a címe miatt is, egyik kedvenc darabja. A trónörökös Főherceg születésnapja öröme, a színház kívül-belül ünnepélyesen ki volt világítva, s a színházi személyzet a színmű előadását megelőzőleg, a néphymnuszt énekelte.

Hétfő, aug. 23. Bagdanoff Nadejda k. a. és Bagdanoff Miklós ur második föllépteül: „Esmeralda.“ Regényes ballet 5 felv. Végre itt van ő! valóban itt van! A közönség már első ízben meleg lelkesedéssel fogadta a kecsékben dúsz fiatal orosz hölgyet s benne mindinkább csodálja és szereti a kiképzett táncosnét s a kifejezésteljes némajáték választott művésznőjét, kinek elvitatlan tulajdonai: a kellem, könnyűség és természetesség. Fivére B. Miklós szintén fiatalokora kellemével s erejével hódítgat. — Nadejda (olvassd: Nadezsda, a mi annyit tesz, mint Reményke) egészen behelzélge magát a közönség kegyébe s mint másutt, ugy itt is kivitta az egri nevet. A kellemes kis orosz-lány most a nap hőse.

Kedd, aug. 24. „Hamupipőke.“ Opera 2 felv. Zenéjét szerette Rossini.

Szerda, aug. 25. Hangeverseny, villanyosság által összhangzó öt zongorára, Hamar Leo hazánkfának találmánya szerint. A zongorajátékot Fetter János ur adá elő. Ezt megelőzte: „Angolosan.“ Vigjáték 2 felv. Feleki valóságos telivér angol volt, kitűnt mellette Szerdahelyi. Szigeti sajtáságos testhordozása és beszédmódja által sokszor hangos nevetést és zajos tapsot idézett elő. A színház szépen megtelt.

Csütörtök, aug. 26. „IV. László.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta Dobsa Lajos.

Szerkesztői mondanivaló.

3060. Tolcsva. Mezősy László urnak. A szép emlékpénzt, melly Szobieszky János lengyel király mellképét mutatja, s mellyet Constantin Mihály tolcsvai lakos talált szülőjében, átadtuk a nemzeti múzeumnak a régi pergamenttel együtt. — A konstantinápolyi festmények talán hasznát vehetjük később.

3061. Malom alatt. Eszünkbe juttatja a keleti közmondást, melly így szól: „Halom a malom kerepelését, de nem látom a lisztet.“ Fiat applicatio.

3062. Szíhalom. Remenyik Imre urnak. A 10 pft. át van adva a nemzeti múzeum kertjének díszítésére. Az igazgató ur ígértét bírjuk, hogy ön becses adománya a kijelölt eszúra fog fordíttatni.

3063. Szolnok H. J. — A levelet nem kaptuk. Most már későn is jönne a tudósítás.

3064. Nyiregyháza. H. J. — Azon polgártárs, kinek háza már másod ízben égett le, s kára megtérítését a biztosító-intézetnél kieszközölni nem képes, alkalmasint rossz helyen zörget. Egyenes-felirást ajánlunk s panaszja bizonyosan orvosolva lesz. Egyébiránt a szerencsétlenség még csak július végén történt s a keserű panaszkodásra akkor még abban az esetben sem lett volna elég ok, ha valóban illő helyen zörgetett volna is. — Igaz, hogy „bis dat, qui cito dat,“ de a szükségben szenvedő gyakran tulságosan „cito“ is kívánja.

3065. B-Hunyad. F. Gy. Lapunk múlt számában olvasható volt, hogy a nem-katholikusok a Szent-István-társulatba mint rendes tagok ugyan fel nem vétethetnek, azonban 3 pftnyi évi díj befizetése mellett a társulat által kiadott nyomtatványokra igényt nyerne. E részbeni szándékát ön a társulat ügynökségénél jelentheti be. (Pest, Lipótnéca 8 dik szám.) A közlött adoma valódiságát senki nem hinné el. Mi nem kételkedünk rajta, de nem közölhetjük.

3066. Vérványom. Hajmeresztő történet és valóban siralmas egy ponyvai ballada.

Ha e halmozott gyilkos eseményeket valami vándor troubadour vászonra festetné s az utcákon nádpálczával mutogatná, akkor e verset verki mellett igen szépen lehetne énekelni. Ne nehezteljen ön ez észrevételért; ez inkább dicséret s egy új ballada-nemet üdvözlünk e műben, melly a szomszéd nemzeteknél igen virágzik, de nálunk még eddig lábra nem kaphatott. Csupa rémséges dolog s a végén mindenütt egy-egy akasztófa! Minő tanulságos és csattanós aztán a befejező strofa:

„S míg kétszer a nap elhunyt,
Bitón a gyilkosok —
Közöttük a falnak
Kovácsa ott lobog.“ (Lobog!)

Még csak amaz ismeretes két sor kellene utána:

Ime tisztelt publikum,
Igy jár, a ki rossz nagyun.

3067. A boeskor. Egy tarisznyás atyafi vásárra menvén,
Boeskorát utközben egy csárdában megette.

Ez a vers tárgya. A ki elolvassa, körülbelöl úgy érezheti magát, mint az érezte, a ki valóban megette azt a lábbelit.

3068. Patak fűdéré. A hasonlítás erőtetett.

3069. Baja. Vers. Az a baja, hogy sok a baja.

3070. Szőlőföldemhez. Szép érzéssel s folyékonyan van írva, bár új gondolatokkal nem lep meg. Mindenesetre tehetősre mutat. Nagyobb tárgyilagosságot ajánlanánk.

3071. Gríttl. Nagyon hoesszus erő nélküli. Nincs „szerves egészszé köigítve,“ mint egy valaki mondáná.

3072. Bubánatom. Igy fakad ki:

„Mint esőben födele a háznak,
A szemeim vad könyektől áznak.
Hej, galambom! mit szenvedek érted,
Azt te nem is érted!“

A vadat ki kellene innen löni. Nincs waffenpassunk.)

HETI NAPTÁR.

Ho- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	☉ Nap-		Izraell. naptár	☾ Hold-	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
Augustus — September			Aug. (6)		Elul R.		
29 Vasárnap	C 14 János f.	C 13 KJ.	17 E 14 Mir.	5 16	6 46	19	8 26 10 48
30 Hétfő	Lim. Róza sz.	Róza	18 Florian	5 17	6 44	20	8 55 0 9
31 Kedd	Rajmund hv.	Izabella	19 Endre	5 19	6 42	21	9 33 1 31
1 Szerda	Egyed apát	Ágoston	20 Sámuel	5 20	6 40	22	10 23 2 47
2 Csütörtök	Efraim. Istv.	Absolon	21 Thaddé a.	5 21	6 38	23	11 24 3 51
3 Péntek	Mansvet p.	Serapia	22 Agathonik	5 23	6 36	24	* * 4 39
4 Szombat	Rozália sz.	Mózes	23 Lupus v.	5 23	6 35	25 Sab.	0 52 5 15

Holduegyed : ☾ Utolsó negyed 31-én 9 óra 23 perczkor este.

TARTALOM.

Lavotta János (arczkép). — Tengerész bátyámhoz. Szász Domokos. — Egy fejedelmi apród kalandjai (folyt.) Győri Vilmos. — Vágvolgyi képek (folyt., képpel). — Egy elefánt vitézsége a keletindiai háboruban (képpel). — A kenyérvények földközi viszonyai. — Tárház: A trónörökös születése s keresztelése. — Az ezüst a tengervízben. Irodalom és művészet. Egyházi és iskolai hírek. Közintézetek, egyletek. Közlekedések. — Vásári melléklet. Vásári elmékedés. Ipar, gazdaság, kereskedés. Mi újság? Halálhír. Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.